

КАРЕЛ
ЧАПЕК
БЕЛА
БОЛЕСТ

КАРЕЛ
ЧАПЕК
БЕЛА
БОЛЕСТ

Драма во три чина
и 14 слики

Главен и одговорен уредник: Никола Гелевски

Објавено на: www.okno.mk

Компјутерска обработка: www.koma.com.mk

Илустрација на корицата: Matthew Richardson

ПРЕДГОВОР

Првиот поттик за оваа драма го добив уште пред години од идејата на мојот пријател, д-р Јиржи Фоустка; тоа е докторот, којшто откри нов вид зраци, кои ги уништуваат малигните тумори, но во себе содржат и сноп зраци на смртта; со нивна помош тој се најде на пат да стане монарх на светот и негов несреќен месија. Од таквата идеја произлезе и ме опседна претставата на лекарот, кој во своите раце ја држи, на некој начин, судбината на човештвото. Сепак, во нашево време постојат мнозина, кои ја имаат, или сакаат да ја имаат в раце судбината на народот или на целото човештво, па никогаш и не сум бил намамен кон тоа да создадам еден нов таков примерок, кој би бил свеж и инаков: такви ги имаме за извоз.

Еден од најкарактеристичните белези на повоеното човештво е напуштање на она, што се нарекува, некогаш и со презир, хуманост; во овој збор е содржана сакралната почит кон животот и правата на човекот, слободољупството и мирот, заложбите за праведност и вистина и кон други морални поставки, кои во духот на европската традиција беа досега вреднувани како смисла на човековиот развој. Како што е познато, кај некои земји и народи се пројави дух сосема различен од овој; носител на сите права и единствен предмет на почит, и тоа неприкосновена, не е човекот, ами класата, државата, народот или расата: нема ништо, што морално би им ги ограничило нивната волја и нивните права. Државата, народот и режимот уживаат семоќен авторитет; поединецот, пак, со слободата на својот дух и свеста, со своето право на живот, со својата самоопределба, е напосто физички и морално подреден на божемниот колективен, а во суштина автократски и присилно наметнат поредок. Просто, духот на политичкиот авторитет на денешницава агресивно се натпреварува со европската традиција на моралистичка и демократска хуманост; тој конфликт, година за година, сè повеќе се префрла на меѓународен план, иако во основа е внатрешно прашање на секој народ. Надворешно највидлива негова

манифестација е веќе хроничната воена напнатост што владее по цела Европа, како и растечката склоност политичките прашања да се решаваат по пат на насилство и убивања.

Навистина, денешниот светски конфликт може да се дефинира и со поимите *економски* и *социјален*; возможно е да го објасниме него и преку биолошката номенклатура на борба за опстанок; сепак, неговиот најдраматичен аспект лежи секако во *судирот на два големи идеали*. На едната страна е моралниот идеал за сечовечка хуманост, демократска слобода, светски мир и почитување на секој човечки живот и права. На другата страна – динамичната противчовекова идеологија на моќ, превласт и национална или друг вид експанзија, за која насиетието е плодна почва, а човековиот живот само инструмент. Кажано со денешниот речник, тоа е конфликт на идеалите на демократијата со оние на неограничената и ненаситна диктатура. И токму тој конфликт со својата трагична актуелност беше поттик да се напише *Бела болест*.

Можеше да биде тоа рак или друга болест на местото од фиктивната *бела болест*; но авторот се трудеше колку што е можно одделните мотиви и самата локализација на претставата да ги пренесе во фиктивната сфера, за да не мора да мисли ниту на некоја постоечка болест, ни на постоечки држави или режими; освен тоа, таа краста тој ја восприема до одредена мера и симболички, како признак за длабокиот разврат на белата раса; таквата епидемија современиот човек би ја доживеал како навраќање на чумините рани на средновековието. Целата драматичност на овој конфликт авторот намерно ја вплете во мотивот на смртоносната епидемија; бидејќи болниот сиромав е типичен и неизбежен предмет на хуманоста; неговата зависност од ласкавиот морал ги десеткува најслабите. Над постелата на болеста, тукуречи, водат бој две доминантни гледишта, и во тој конфликт се одлучува за животот и смртта на заболеното човештво. Оној, кој е гласник на волјата за моќ, во никој случај нема да дозволи сожалувањето над човечката болест и беда да му застане на патот; оној, пак, кој во име на хуманоста и почит кон животот се бори со истиве, преземајќи ја на свој грб несносливата улога на моралист, е принуден да ги лиши од помош оние што трпат. А за да се добие тој спор, неизбежно е и во име на мирот и хуманоста да

се убиваат и жртвуваат цели хекатомби. Во светот на војната, самиот Мир бива цврст и решителен воин. Од друга страна, носителот на моќ и сила се храни од оние, кои молат за човечка помош, додека покрај него бесрамно се распостила несопирливата машинерија на масакрот, до недогледни граници. Токму тука авторот го гледа страшното тежиште на денешниов светски конфликт; не се работи за некаква проста борба помеѓу црно и бело, добро и зло, неправда и правда; и на двете негови страни се препираат големи доблести и неопростиви пороци; но она што е загрошено во овој спор, е сè што е добро и право, и сиот човечки живот. Најнакрај останува само голата толпа без чувства и достоинство, која рамнодушно ги прегазува до смрт носителите и на обете волји. Еве човештво, зад кое доброволно застанува хуманоста, ене маси, кои волјата за моќ запнала да ги влече кон големина и слава! Ете ти го „обичниот човек“, Галене, ете ви го вашиот народ, Маршале; а ние сите имаме по некој свој историски конфликт, чијшто краен успех е несигурен, а сигурно е само едно: дека сето ова тешко и болно ќе го сноси Човекот. А доколку сепак дојде до војна, во чијшто грмеж ќе се скрие Белата болест, сигурно е, дека во своите страданија, Човекот ќе остане спасен.

Авторот е свесен дека ваквиот трагичен крај ништо не решава; но, да се работеше за вистински судир, којшто се одигрува во нашето време и простор, меѓу вистински човечки сили, него не ќе можевме да го разрешиме со зборови, па неговата разврска ќе моравме да ѝ ја оставиме на историјата. Би можеле да веруваме и во следните генерации, како што се двајцата чесни и разумни младенци од крајот на драмава; но конечниот расплет останува да го даде политичката и духовната историја, во која не сме вклучени само како гледачи, ами како соборци, кои мора да знаат на која страна од светскиов драматичен конфликт лежат сите права и целиот живот на малиот народ.

КАРЕЛ ЧАПЕК

ЛИКОВИ:

ЧИН ПРВИ: Државен советник

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК ЗА ЗДРАВСТВО,
ПРОФ. Д-Р СИГЕЛИЈ
Д-Р ГАЛЕН
ВИШ АСИСТЕНТ при клиниката
ПОМЛАД АСИСТЕНТ при клиниката
ПРВ ПРОФЕСОР
ВТОР ПРОФЕСОР
ТРЕТ ПРОФЕСОР
ЧЕТВРТ ПРОФЕСОР
МАРШАЛОТ
АЃУТАНТОТ
ГЕНЕРАЛОТ
МИНИСТЕРОТ ЗА ЗДРАВСТВО
ЧЛЕН НА СВИТАТА
АГЕНТОТ за протокол при кабинетот
на Маршалот
МЕДИЦИНСКА СЕСТРА
НОВИНАР
ДРУГ НОВИНАР
ЛЕКАРИ, БОЛНИЧАРИ, НОВИНАРИ, СВИТА
ПРВ ЗАБОЛЕН
ВТОР ЗАБОЛЕН
ТРЕТ ЗАБОЛЕН
ТАТКОТО
МАЈКАТА
ЌЕРКАТА
СИНОТ

ЧИН ВТОРИ: Барон Крог

ДРЖАВНИОТ СОВЕТНИК СИГЕЛИЈ
БАРОНОТ КРОГ
Д-Р ГАЛЕН
МАРШАЛОТ АЃУТАНТОТ
ВТОРИОТ ЗАБОЛЕН
ТАТКОТО
МАЈКАТА

ЧИН ТРЕТИ: Маршалот

МАРШАЛОТ
ЌЕРКА МУ
МЛАДИОТ КРОГ
МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА
АЃУТАНТОТ
Д-Р ГАЛЕН
СИНОТ
НЕКОЈ ОД ТОЛПАТА
ТОЛПА

ЧИН ПРВИ

**ДРЖАВЕН
СОВЕТНИК**

Прва слика: *Тројца заболени, целиџе во завои.*

ПРВ ЗАБОЛЕН: Чума е ова, чумосана. Кај нас в маало веќе нема куќа без неколку заразени. Му велам на соседон, и вас ви се јавила бела дамка на брада; а тој, ајде бе глупости, ништо не ми е. А денеска, гледам, почнале и нему да му паѓаат цели меса, како мене. Чума е ова, гарант.

ВТОР ЗАБОЛЕН: Каква чума, речи краста. Ја викаат бела болест, ама казна треба да ја завикаат; не може таква болест да се јави од никаде; Бог нè казнува.

ТРЕТ ЗАБОЛЕН: Господе боже – Господе боже – Господе боже –

ПРВ ЗАБОЛЕН: Да бе, казна! Баш сакам да знам, зошто сум казнет. Од сиромаштија потаму не сум мрднал; многу чуден е тој господ, што ги казнува сиромасите, не?

ВТОР ЗАБОЛЕН: Чекај, допрва ќе видиш. Засега, ти се шири само по кожата, ама кога ќе те загризе однатре како мене, стопати ќе си речеш, не е ова од ништо, мора да е казна, си има тоа причина –

ТРЕТ ЗАБОЛЕН: Исусе... Исусе, сине божји...

ПРВ ЗАБОЛЕН: Ај да нема причина. Сме се накотиле луѓево ко' глувци на светов, па мора да нè истреби барем пола, да се направи место за други. Тоа ти е. Ти си пекар, и ќе му отстапиш место на друг пекар. Јас сум сиромав, и ќе му отстапам место на друг сиромав, за некој друг место мене, сирома, да го мачи глад. Затоа е чувава дојдена.

ВТОР ЗАБОЛЕН: Каква чума, речи краста. Да беше чума, море, ќе поцрневме, а од крастава сме бели, е, како креда.

ПРВ ЗАБОЛЕН: Бел, црн, исто ми се фаќа; само да не баздам олку.

ТРЕТ ЗАБОЛЕН: Господе боже... Исусе, боже... Исусе Христе, смилуј се...

ВТОР ЗАБОЛЕН: Речи како сакаш, ти си сам; ами дома да се пазиш, од жена ти, од дечињата – дојде ред од мене да бегаат, кутрите. А, и на жена ми ѝ се појави, е олкава бела дамка на гради – Живее до нас еден тапацер, и кога ќе фати да тажи, ноќе-дење, ноќе-дење –

ТРЕТ ЗАБОЛЕН: Господе – Господе – Господе...

ПРВ ЗАБОЛЕН: Доста! Кој е должен да те трпи, крастосан еден!

ЗАВЕСА

Втора слика: *Кабинето на државниот советник, проф. д-р Сиџелиј.*

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: ... ви се молам, господине уредник; имам само три минути – пациенти ме чекаат! Која ви е маката?

НОВИНАРОТ: Господине советник, нашиот весник би сакал да ја информира јавноста од најкомпетентната уста –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: - за наводната бела болест, или пекиншка краста, знам, знам. На жалост, за неа веќе се пишува на големо. А многу лаички се пишува, господине. Мое мислење е дека болестите треба да им се остават на лекарите. А излезе нешто во печатот, веднаш пола читатели истиот симптом ги „стрелува“, не?

НОВИНАРОТ: Да, но нашиот весник би сакал да ја смири јавноста –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Да ја смири? Со што, бе душо, да ја смири? – Видете, тоа е ... тешка болест, и се шири небаре терористичка мрежа – Што е право, нема клиника кајшто дење-ноќе не се работи на неа, ама – *(Крева раменици.)* Засега, тука науката е немоќна. Порачајте им на луѓето, при првиот симптом да се обратаат кај својот матичен лекар, и тоа е тоа.

НОВИНАРОТ: А матичниот –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: - ќе им препише маст; на посиромашните хиперманган, а на поимашливите перуански балсам.

НОВИНАРОТ: И, тоа ќе им помогне?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: За миризбата од раните, што ќе им се појават. Во вториот стадиум.

НОВИНАРОТ: А што е третиот?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Морфиум, момче. Само морфиум. Доста е олку, не?
Грда болест е тоа.

НОВИНАРОТ: А... многу е заразна?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(со шон на професор-предавач)* Тоа зависи. Нам не ни е познат точниот микроорганизам, што ја пренесува оваа болест; единствено знаеме, дека се шири вонредно брзо; понатаму, дека не е пренослива на животни, и дека човекот не може да се вакцинира од неа – најмалку младата популација; таков храбар обид врз себе веќе изврши д-р Хирота во Токио. Војуваме, другари, војуваме, и тоа со непознат непријател. Можете да напишете и дека на мојата клиника се работи на проблемот веќе три години; за оваа болест публикувавме завиден број научни статии, обемни и со референци цитирани во стручна библиографија – *(Засвончува на свончеџо.)* Засега, дефинитивно е потврдено – извинете, само три минути имам.

СЕСТРАТА: *(влеѓува)* Повелете, господине советник.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Спремете една публикација од нашава клиника, за уредникот.

СЕСТРАТА: Во ред.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Од неа, момче, слободно цитирајте. А кога ќе дознае јавноста колку посветено војуваме со таканаречената пекиншка краста, ќе се смири топката, гарантирам. Всушност, тоа не е ни краста. Краста, или лепра, е кожна болест, а нашава болест е во целост интерна. Додуша, колегите од кожна си зедаа за право да ја предаваат како своја, ама – ајде, нема врска. Извинете, ви се молам, нашава болест не е брунче некое. А јавноста, нека не паничи, бидејќи не се работи за краста. Кај си може една лепра со нашава болест!

НОВИНАРОТ: А, дали е посериозна од крастата?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Уште прашувате. Далеку посериозна и поинтересна. Само на почетокот наликува на лепра, и толку: се јавува мала бела дамка,

некаде на површината на телото, ладна како мермер и просто неусетна – наречена *macula marmorea*; оттука и името бела болест; но, понатамошниот развој на болеста е доста специфичен и во целост се разликува од развојот на обичната *leprosis maculosa*. Ние просто ја нарековме Ченгова болест или *Morbis Tshengi*. По доктор Ченг, ученик на Харцог, пред сè интернист, којшто е првиот што ја опишал болеста, во неколку наврати, во својата болница во Пекинг. Трудот му е извонреден, ви тврдам; него го цитирав уште пред десет години, кога никој ни на крај памет не мислеше оти Ченговата може да прерасне во пандемија.

НОВИНАРОТ: Во што, ве молам?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Во пандемија. Болест, што вртоглаво го зафаќа целиот цвет. Во Кина, другар, секоја година се појавува по некоја нова интересна болест – од сиромаштијата; ама досега, никоја да успее вака, како Ченговава. Болест на денешницата, без конкуренција. До денес, од неа починале околу пет милиони луѓе, добри дванаесет се веќе заразени, а уште трипати по толку шетаат по улица, без да се свесни дека негде по телото им се крие мермерновидна, неусетна дамка, едвај колку едно гравче – А нема ни цели три години, од кога е дојдена и кај нас! Пишете, на пример, дека првиот случај во Европа беше откриен баш на мојава клиника. Тоа е гордост за сите нас, другар. А еден од повидните симптоми го именуваа по мене, симптом Сигели’јев.

НОВИНАРОТ: (*пишува*) Симптом – господинот државен советник – проф. д-р Сигелиј.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Да, да, Сигели’јев симптом. Како што гледате, работиме под полна пареа. Понатаму, дефинитивно е потврдено, дека Ченговата болест ги напаѓа ислучиво лицата од некаде четириесет и пет години, до педесет и нагоре. Веројатно, поволни услови за нејзино делување создаваат токму оние органски промени, што се поттикнати од стареењето -

НОВИНАРОТ: Навистина... интересно.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Интересно ви е, а? – Колку години имате?

НОВИНАРОТ: Триесет.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Епа, затоа. Да бевте постар, немаше ова да ви се чини ... многу интересно. Понатаму, со полна сигурност знаеме дека веќе со првиот симптом болеста е *prognosis infaustissima*; смрт настапува во третиот до петтиот месец, најчесто со целосна сепса – според моето и мнението на мојата школа, која инаку до ден-денес се гордее со тоа, што е клиника на големиот Лилијен, мој покоен чичко, тоа би можеле да го напишете – пишувајте, значи, според мнението на класичната школа Лилијен, *Morbus Tshengi* е заразна болест, којашто се пренесува преку засега непознат преносител; нејзиното присуство во организмот се насетува со првите знаци на телесно стареење; симптоми и развој на болеста – а ова да го прескокнеме, може? Нема ништо убаво тука, човече. Што се однесува до терапијата – *sedative tantum praescribere oportet*.

НОВИНАРОТ: Повторете, ќе ве молам?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не се мачете, дечко, тоа е за лекари. Класична рецепта на великиот Лилијен. Е, тоа беше лекар за пример, другар! Нема како него денес! – Уште некое прашање? Оти уште три минути, и морам да одам.

НОВИНАРОТ: Ако може да ни... читателите најмногу ќе сакаат да знаат, како можат да се заштитат –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Како, молам? Да се заштитат? Каква заштита, бе! Никако! (*Сријува.*) Човече, па сите кон тоа се стремиме! Секој што ја врзал четириесетката, автоматски е осуден – Вас ви е гајле, со триесетте, што ги имате! Ами ние, што сме во цутот на животот – Видете ме в лице! Што гледате? Да не имам бела дамка некаде на лице? Како? Уште не? Десет пати во денот се загледувам в огледало – Јасно, читателите сакаат да знаат како да спречат да им се распаднат месата! Ви верувам, така е; ама, и јас истото сакам да го знам. (*Седнува, главаџа му ѓаѓа во рацеџе.*) Господе, колку е попушта човечкава наука!

НОВИНАРОТ: И за крај неколку охрабрувачки збора –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Може. Порачајте... на јавноста... оти со ова мораме да се помириме.

(Телефоноѝ засвоцува.)

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(ја крева слушалкаѝа)* Ало... Да. – Молам? – Добро, знаете дека никого не примам. – Лекар? Како се вика? – Аха, д-р Гален. Препорака има? Не? Па што мајка бара кај мене? – Како да не, „во интерес на науката“! Такви приказни нека им кажува на асистентите; јас со такви „науки“ не се занимавам. – Туку, ајде, кога петпати ме барал човекот, пуштете го нека влезе, само речете му, дека само три минути имам. Да. *(Ја сѝушѝа слушалкаѝа и сѝанува.)* Еве, гледате, другар. И како сега човек да се посвети на научна работа!

НОВИНАРОТ: Простете, што ви одзедов толку од драгоценото време –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Ништо, момче, ништо. Науката и јавноста треба да си помагаат. Што и да ви затреба, тука сум. *(Му ја ѝодава ракаѝа.)*

НОВИНАРОТ: Со почит, господине советник! *(Се ѝоклоцува самиоѝ и заминува.)*

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Збогум! *(Сегнува на рабоѝнаѝа маса.)*

(Чукање на враѝаѝа.)

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(зема ѝенкало и ѝишува; ѝо краѝко време)* Напред!

(Влеѓува Д-Р ГАЛЕН и засѝанува на влезоѝ, сиоѝ збркан)

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(ѝишува, без да ја крене ѝлаваѝа. По ѝодолѓа ѝауза)* Ве чекам, колега.

Д-Р ГАЛЕН: (*се сїреїнува*) Извинете, господине советник... не сакав да ве вознемирувам... Се викам д-р Гален...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: (*їишува*) Знам. Повелете, господине д-р Гален - ?

Д-Р ГАЛЕН: Па, јас... сум општ лекар, господине советник... што се вели, од ниската бранша, овај... а имав можност... видов доста случаи, овај... бидејќи... во сиромашните слоеви... толку зарази цутат...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Како, како? Цутат?

Д-Р ГАЛЕН: Да, мислам, се шират.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Е, така! Лекарот не е градинар, па така да зборува.

Д-Р ГАЛЕН: Така е, извинете. Значи, во последно време... како се шири белава болест -

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Morbis Tshengi, колега. Интелектуалецот треба да се изразува кратко и прецизно.

Д-Р ГАЛЕН: - а при таква бедотија... живи се распаѓаат заразените... во самоти семејство... и, една грозна миризба...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Па зошто не користите средство за отстранување миризба...

Д-Р ГАЛЕН: Знам, ама не е само тоа, треба и да се заштитат луѓето! Такви случаи имав за извоз... страшни случаи, господине советник; и, ги презедов јас нив... со голи раце... жив очаен бев...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: А, грешка, колега. Лекарот не смее да очајува.

Д-Р ГАЛЕН: Ама, не знаете какви грозомории има, господине советник! А си велам, мора да има лек... морам барем со нешто да пробам, да не стојам така, за цабе. Што е право, најдов куп литература за болеста, ама ќе ми извините господине советник... таму ништо нема... ништо, ни олкуцка...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: А што баравте да има?

Д-Р ГАЛЕН: Па, конкретната терапија.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: (*џо сїушїа ѓенкалошo*) А вие, „као“, ја знаете, така?

Д-Р ГАЛЕН: Да. Мислам, значи, дека ја знам.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Аха, си мислите. Немојте да ми речете и дека имате сопствена теорија за Ченговата болест?

Д-Р ГАЛЕН: Токму така. Своја сопствена теорија.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Е, со ова сè ми кажавте, колега Гален. А не знаеме терапија за некоја болест, одма си правиме теорија. Класика. Ама, по моево мнение, општиот лекар треба да се држи до веќе проверените третмани. За тоа ви се пациентите, за на нив да се вежбате? Тоа се прави во клиника, колега.

Д-Р ГАЛЕН: Ама, баш затоа јас –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не сум завршил, колега Гален. Ви реков, дека имам само три минути. А што се однесува на Ченговата болест, ви препорачувам да користите силна доза од средството за отстранување на миризба – или крајно, морфиум, колега, само морфиум; на крај на краиштата, затоа и сме тука, да им ги ублажиме болките – барем на тие што плаќаат. Тоа е тоа, колега. Мило ми беше. *(Се фаќа за ѝенкалошо.)*

Д-Р ГАЛЕН: Ама, јас и практично го применив методот... на неколку стотини случаи, и овај – имаше конкретен ефект –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Колку проценти излечени?

Д-Р ГАЛЕН: Околу шеесет. А за уште дваесет посто треба да потврдам –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(џо сџушџа ѝенкалошо)* Па човече, да ми речевте сто посто, ќе ве избрков ко' обична будала или шарлатан. Ама, ова ме стави во мисла сега – Видете, колега, сè ми е јасно; сега е хит да се бара и да се најде лек против Ченговата. На среќниот добитник тоа би му донело слава до облаци, клиентела-рај, Нобелова награда, па и академско фотелјиче, не? Би станал новиот Пастер, новиот Кох, па и новиот Лилијен – Да не се лажеме, од тоа умот летнува на седмо небо; само, многумина така се разочарале –

Д-Р ГАЛЕН: Би сакал да ја испробам мојава метода на вашата клиника, господине советник.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Тука? Ај, не бидете смешен. По потекло сте странец, не?

Д-Р ГАЛЕН: Да. По потекло Грк, од Пергам.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Епа, и самиот гледате. На државната клиника Лилијен е забрането да работат странци!

Д-Р ГАЛЕН: Ама, јас сум овдешен... од мал тука живеам...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Во ред, ама потеклото, колега! Кај да го криеме?

Д-Р ГАЛЕН: Па, и Лилијен бил... странец, овај...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Пазете што зборувате, колега, професорот Лилијен ми беше чичко. А, денес е друго. Знаете и самиот. – Мимотоа, колега Гален, јас се сомневам дека великиот Лилијен би примил кај себе на катедра... некој општ лекар.

Д-Р ГАЛЕН: Мене би ме примил, господине советник. На времето му бев асистент –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: (*сријува*) Сте му биле – Човече, па што не кажавте веднаш? Повелете, седнете, колега – Галене, немојте вака одоколу. Значи вие сте биле асистент на чичо! Да ме отепате, не памтам да ве има некој спомнато!

Д-Р ГАЛЕН: (*на работи од сџолои*) Ме... ме викаше доктор Дети'нски.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Боже мој, вие сте Дети'нски! Да, Дети'нски – најдобар ученик мој, велеше Лилијен; велат, штета што си замина Дети'нски! – А, зошто не останавте кај него?

Д-Р ГАЛЕН: Знаете како одат тие работи, господине советник... Тогаш... умот ми беше во женачка... а како асистент не ќе можев да гледам семејство, овај –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Грешка голема. Истото им го трубам на студентите, постојано: ако сте за наука, не женете се; ако не – бришка. Науката си бара цел живот да се посвети на неа. – Пушите, Галене?

Д-Р ГАЛЕН: Не, фала – имам *angina pectoris*...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: А, ништо страшно! Дајте, човече, јас ќе ве прегледам –

Д-Р ГАЛЕН: Фала многу, господине советник, ама... немам време сега за тоа. Повторно ќе ве замолам, ако може, на вашата клиника... да ја применам методата... дајте ми неколку пациенти во критична состојба...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Нема кој не е во критична, Галене. Само, за ова што ми барате, тешко ќе биде, богами, многу тешко... Сите накриво ќе ме гледаат, колега. Ама, кога се работи за најдобриот ученик на чичо – или, вака ќе направиме: вие ќе ни кажете, во што се состои вашата метода, ние ќе ја разгледаме и, ако е во ред, клинички ќе ја испробаме. Само да им кажам, да не ве вознемируваат – *(Посеѓнува ѝо шелефонош.)*

Д-Р ГАЛЕН: Се извинувам, господине советник, ама јас... дури клинички не се испроба... нема никому да кажам, како ја лечам болеста. Извинете, навистина не можам.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Ни мене?

Д-Р ГАЛЕН: Никому. Ни под разно.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Сериозен сте?

Д-Р ГАЛЕН: Ко' бомбаш самоубиец, господине советник.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Тогаш, ништо од бизнисот. Извинете, Галене, тоа е против сите клинички прописи, и против – да речам –

Д-Р ГАЛЕН: - против научната етика, знам, знам. Извинете, ама си имам јас причини...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Какви причини?

Д-Р ГАЛЕН: Господине советник, жалам... ама однапред ништо не можам да кажам.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Добро, како сакате. Во тој случај, со ова завршивме, не? Сепак, мило ми е, што лично ве запознав, д-р Дети'нски.

Д-Р ГАЛЕН: Немојте така! Мора да ме пуштите на клиника, господине советник! Мора!

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Е зошто да морам?

Д-Р ГАЛЕН: Господине советник, јас за мојот лек гарантирам! Жими најмило! Видете, немав ниту едно повторување² кај лекуваните... Еве ви и преписка од лекари... од цело предградие кај мене ги праќаат заразените... А предградието е сиромашно, па во јавност тешко се дознава. Живти господ, господине советник, видете...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не ме интересира.

Д-Р ГАЛЕН: Штета, навистина... Да си одам тогаш, а?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(сџанува)* Да. Жал ми е.

Д-Р ГАЛЕН: *(се завлекува на врајџаџа)* Грозна болест... Може еден ден и самиот советник...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Молам?

Д-Р ГАЛЕН: Ништо, вела... Може и на господинот советник еден ден ќе му затреба лекот.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не зборувајте така, Галене! – *(чекори)* Погана болест, човече, попогана – здравје. Кој сака жив да се распаѓа.

Д-Р ГАЛЕН: Па ете му, на господинот советник, средство за отстранување на миризба.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Фала, не! – Дајте да ја видам преписката!

Д-Р ГАЛЕН: Повелете, господине советник –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(џи чииџа џрејискиџе)* Хм. *(Си џо џрочисџува џрлоџо.)* Добро, добро – д-р Штандела, ученик ми беше, не? Еден висок, не?

Д-Р ГАЛЕН: Тој е, господине советник. Доста висок.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(чииџа џонаџаму)* Да му се плукнам! *(Цука со џлаваџа)* Да му се сневиди – вистина, сè се ова општи лекари, ама – Човече, тука имате ефекти, за приказ! – Слушајте, Галене, јас мислам – да бев на ваше место, сам ќе ја применев методата, на неколку случаи. Од тоа поарно, што сакате, не?

Д-Р ГАЛЕН: Ама... Знам, и тоа е голема чест, но...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: - ама, методата сакате и после тоа сам да ја применувате, не?

Д-Р ГАЛЕН: Точно, господине советник. На клиника би сакал... под услов да работам сам.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: А потоа ќе ја публикувате?

Д-Р ГАЛЕН: Да, секако... под одредени услови, овај...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Какви услови?

Д-Р ГАЛЕН: - За тоа потоа, господине советник.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(седнува)* Јасно. Значи, вие сакате клиникава само да ви ја потврди методата, а нејзината експлоатација да остане во целост за вас. Така нешто, не?

Д-Р ГАЛЕН: Да, господине советник. Значи...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Видете вака. Галене, такво нешто да се бара од клиниката на Лилијен, е дрскост невидена, што ми дава за право по кратка постапка да ве вратам низ врата. Разбирам, секој лекар сака да си ја нареди за себе; ама од лекарската негa да се прави деловна тајна, не е одлика на еден лекар, а на налбати, шарлатани и надри-лекари. Како прво, колега, тоа е нечовечки однос кон човештвото што трпи, како второ -

Д-Р ГАЛЕН: Ама јас, господине советник -

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Ве молам, момент. Како второ, тоа е крајно неколегијално кон другите лекари. И тие сакаат да ги лечат пациентите, колега; од тоа леб вадат. Затоа. Вие својата метода ја гледате како извор на лична добивка; жалам, ама јас неа морам да ѝ пристапам како научник, но и како лекар, кој е свесен за своите должности кон човештвото. Тука нашиве гледишта, колега Гален, темелно се косат. Момент. *(Го зема телефонот.)* Нека дојде вишиот асистент. Да, да, веднаш. *(Ја сѝушѝа слушалката.)* Значи, отишол по вода лекарскиот морал! Од никаде нигде ќе се измрести некој „беспрекорен“ доктор, и ќе се наполни со пари од продажбата на

некоја си „тајна“ метода; ама со научна клиника да си прави реклама, е такво безобразие, колега, досега немало.

(Чукање на вратата.)

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Повелете!

ВИШ АСИСТЕНТ: (влезува) Господине советник, сте ме барале...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Влезете. Во кои соби имаме Morbis Tshengi?

ВИШ АСИСТЕНТ: Скоро сите, господине. Двојка, четворка, петка...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: А оние со здравствено – ?

ВИШ АСИСТЕНТ: Сиромашните белоболни се во тринаесетка.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: А, кој е за нив одговорен – ?

ВИШ АСИСТЕНТ: Помладиот асистент, господине советник.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Добро. Кажете му на помладиот асистент, дека од денес сите лекарски одлуки за соба тринаесет ги донесува и извршува колегава Гален. Тој ќе ги преземе случаите.

ВИШ АСИСТЕНТ: Извинете, господине советник, но –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Молам? Сакавте нешто да кажете?

ВИШ АСИСТЕНТ: Ништо, господине.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Добро. Си реков, да не имате некоја замерка.

Понатаму, кажете му на помладиот асистент дека нема да одговара за тоа како и со што колегата Гален ќе ги негува пациентите. Тоа е по мое лично барање.

ВИШ АСИСТЕНТ: Во ред, господине советник.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Слободен сте.

(Асисџенџоџ излежува.)

Д-Р ГАЛЕН: Не знам... господине советник... како да ви заблагодарам...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Нема потреба. Сè во интерес на медицината, колега. За неа мора сè да се надмине – секаква одбивност. Ако сакате, можете уште сега да одите во тринаеска. *(Го зема џелефоноџ.)* Главната сестра нека го одведе д-р Гален до соба тринаесет. – *(Ја сџушџа слушалкаџа.)* Колку време ќе ви треба, колега?

Д-Р ГАЛЕН: Па, околу... шест Недели.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Колку? Вие, Галене, како за гатање да се спремате. Останете ми со здравје.

Д-Р ГАЛЕН: *(назадечки се уџаџува кон враџаџа)* Навистина, не знам... вечен должник сум ви, господине советник –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Со среќа! *(Го зема џенкалоџо)* Хохштаплер еден! *(Сџанува и оди кон огледалоџо, внимаџелно си го џреѓледува лицеџо)* Ништо. Барем засега.

Втора слика: *Семејсџвоџо на вечерна ламба.*

ТАТКОТО: *(чиџа весник)* Пак тие за болеста! Како еднаш не им се смачи! Како само тоа да е проблем деновиве –

МАЈКАТА: Велат, онаа на трети е готова. Никој веќе не смее кај неа... Цел влез ни се смрде од неа, нели мирисаш?

ТАТКОТО: Не. Еве ти, разговор со Сигелиј. Опасен е човекот, капацитет од светски калибар. Гледаш, дека бев во право.

МАЈКАТА: За што?

ТАТКОТО: Па, дека крастава е жива „превара“. А се јави таму некој случај, ете им на новинарите топ тема. А народов, го стрефило некого кашличе, и готово, овој има бела болест.

МАЈКАТА: Сестра ми вели, и кај нив ги имало доста.

ТАТКОТО: Бабини деветини. Само креваат узбуни за цабе – А глеј што вели Сигелиј, болеста дошла од Кина, вели. Одамна јас велам, луѓе, дајте да ја колонизираме Кина, да им удриме еден ред, и крај нека има. Затоа вакви работи ни се случуваат, оти ги трпиме заостанатите. Глад, беда, хигиена нула – и како да нема после зарази. – Еве, и Сигелиј вели, ова е пред сè заразна болест. Нека преземаат нешто, под итно.

МАЈКАТА: Е, што да преземаат?

ТАТКОТО: Нека ги изолираат заразените, да ги одделат од народот. Гледаш некој се заразил – пиши му чавка. Срамота е, „мајче“, да дозволат дома да ни умира бабиштено од трети! Човек и дома да не е раат... смрди-корни по цел влез...

МАЈКАТА: Барем една супа да ѝ однесам, сама е, гревота.

ТАТКОТО: Ти будала си! Зараза е, не е играчка! Ко' што имаш слабо срце, сите на тоа ќе не навлечеш – не играј си со животот! Туку, дај со нешто да го дезинфицираме ходников.

МАЈКАТА: Со што?

ТАТКОТО: Чекај малку. – Идиот!

МАЈКАТА: Кој?

ТАТКОТО: Новинаров! Вели – добро, како не го забраниле ова! Добро, како дозволуваат вакви бламажи по јавни гласила! Ќе им пишам во редакција, вакви испади во иднина, не. Мајмун еден!

МАЈКАТА: Добро, што пишува?

ТАТКОТО: Па вели, од болеста никој не може да се заштити... подложни се сите луѓе на возраст од околу педесет години...

МАЈКАТА: Дај да видам!

ТАТКОТО: (*џо ост̄ава веснико̄т на маса̄та и маршира низ соба̄та*)

Шарлатани! Добро, кој им дозволил да пишуваат такви работи? На што ќе им купам весник уште еднаш! Ќе видат тие – тој филм не го гледаат...

МАЈКАТА: (*чиџа*) Ама, „тате“, ова Сигелиј го изјавува!

ТАТКОТО: Ма дај не заебавај! Нема шанси, при сета наука и цивилизација што ги имаме – не сме среден век, па чуми да нè косат! А педесет години, живот ли е? Кај нас на работа се зарази еден колега – а ги има само четириеспет – Ебати правдата, да умираат само средовечни! А зошто, од каде, бог знае –

ЌЕРКАТА: (*цело време чиџа роман на каучоџ*) Зошто? Немој така, тато! Па, да се направи малку место и за младите, не? Оти, нема веќе кај да се шлаеме.

ТАТКОТО: Така? Е многу убаво! Ја слушаш, „мајче“? Значи, нека ве издржуваат родителите, нека црчат за вас, и на крај пак не чинат, а? Само место ви држат, не? Нека испоцркаат од крастава, ширете се вие младите. Уште ова не сум го чул!

МАЈКАТА: Немој, „тате“, не мислеше така она!

ТАТКОТО: Може не мислеше, ама го рече! Значи, ако, нека се упокојат стариве на педесет години, така ќерко?

ЌЕРКАТА: Немој толку при срце да сфаќаш –

ТАТКОТО: А како да сфатам, кажи? Ни се ситиш, нам, на старциве, што нè чека истребување – кажи ми, како инаку да ти го сфатам мислењето!

ЌЕРКАТА: Ама, општо зборев, тато. Денес младите немаат ни егзистенција – Просто, нема доволно место на светот – Нешто вакво мораше да се случи, па да можеме ние, младите, да си „приуштиме“ живот и фамилија!

МАЈКАТА: За ова во право, е „тате“!

ТАТКОТО: Добро, еве нека е во право! И што сега, да си отидеме во цутот на младоста, не?

(*Влеѓува СИНОТ.*)

СИНОТ: Здраво, како иде?

МАЈКАТА: Никако. Татко ти се потресе... читаше весник, за тоа болеста...

СИНОТ: А, така? Па, што има да се потресува?

ЌЕРКАТА: Јас искоментирав, дека мораше нешто вакво да нè стрефи, за да се отвори место за новите генерации.

СИНОТ: И, што се потресува толку? Глупости. Па, сите истото го велат.

ТАТКОТО: Вие, младите, сакаш да кажеш? За вас знам, ова во прилог ви оди!

СИНОТ: Ни оди, и тоа како. Да не беше чумава, не знам што ќе праевме.

Еве, сестра ми не може ни да се омажи, а јас – туку, јас да одам да загреам столица.

ТАТКОТО: Е богами, време е, манекен! Сега најде да ми цаболебариш.

СИНОТ: Е зошто? Денес и со диплома тешко ќе стигнеш некаде. Само, може со ова ќе тргне работата.

ТАТКОТО: Само да се истребат старите, така?

СИНОТО: Така, де. Само нека потрае болеста!

ЗАВЕСА

Трета слика: *Болничка визија пред собиџе 12 и 13.*

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(на чело на ѓруџаџа ѓрофесори)* Па, господа, стигнавме. Par ici, chers confrères. Here are we, gentlemen. Ich bitte meine verehrten Herren Kollegen hereinzutreten. ³*(Ги уџаџува кон ѓринаесетџкаџа.)*

ВИШ АСИСТЕНТ: На стариот му летна врапчето. Прво *Галене* ваму, *Галене џаму* – а сега, ни довлекчал овде експерти од џенем, да се чудат до чудење. Море, кога ќе им се повтори чумата, не знам кај ќе се пика од срам! Ако не им се вратат флеките на болниве, доктор да не се викам.

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Е, од кај знаеш?

ВИШ АСИСТЕНТ: Види, не сум од вчера. Си има медицината граници, и тоа ти

е. А штом стариот верува во ова, знај дека му се суши мозокот. Осум години скапав овде, брат, ама да знаеш каква ординација си најдов, уште малку, и таму ќе се префрлам. А со леправа денес, ни падна секирата во медот. Ќе ги лечам од Ченгова.

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Со на Гален методата?

ВИШ АСИСТЕНТ: Со метода на клиниката Лилијен. Не скапував овде за дабе осум години, не? Само нека се раструби, дека имаме резултати –

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Е како, кога Гален ништо живо не ја кажува методата!

ВИШ АСИСТЕНТ: Море, нека се гони тој Гален! Со него, ни збор не сум скршил; ама ми кажа сестрата од тринаеска, дека ги колкал болните со нешто жолто, како сенф. И, измешав јас витамини со седативи, што им ги даваат на лепрозниве за смирување, па ги офарбав жолто – Ете ти лек и пол. Го пробав прво на себе, и ништо, несакани ефекти нема; а на пациентите им олеснува за две минути – ќе им го тупнам, па мајка Јана нека биде. *(Прислушкува на вратата.)* Слушај го стариов: „До издавањето на нашата метода ќе треба да се почека“ - Лисец еден! знае за неа колку јас и ти – Еве, на кинезите им објаснува на англиски. Брз е на јазик, шмекерот; да не беше, ни кариера ќе се видеше, ни ништо! Дајбоже, само нека не публикува Гален дури не направам клиентела!

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: А ако публикува, сите ќе навалат кај него –

ВИШ АСИСТЕНТ: А, немам гајле од тоа. Гален на стариот му гарантира, дека методата нема да ја применува на приватни случаи, сè дури не се доиспита на клиника. А дотогаш, има стопати да ја проучам леправа –

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Е додуша, кога дава Гален гаранција, дадено е –

ВИШ АСИСТЕНТ: *(крева раменици)* Будала! Си ја затворил шупата што ја имал во маало, и сега ваму ќе ординисува – Ми кажуваше сестрата од тринаеска, немал леб да јаде; си носел во денот едно ѓеврече, и толку – еднаш сакала да му прошверцува порција ручек, како за болен, а светецов ѝ ја вратил; ѝ рекол, не сум на список за хранарина, и тоа е. Е, тука е во право.

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: На мама... ѝ се појави бела дамка, тука на шија. Го

замолив Гален, да ја прегледа, а тој, не можам, вели, му ветив на Сигелиј –
ВИШ АСИСТЕНТ: Безобразен! Да ти кажам, и не ме чуди, што се однесува
така!

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Појдов и кај стариот, да го убедам, да направат еден
исклучок... за мама се работи –

ВИШ АСИСТЕНТ: И, што вели?

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: „Господине помлад асистент, на клиникава не се
допуштени исклучоци. Збогум.“

ВИШ АСИСТЕНТ: И тоа не ме чуди. Кога ќе намисли старово нешто. А демек
Гален не може да фати кривина; нека рече, еве, колегијална тајна, и готово,
не? Мајмун!

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Зошто на мама да не ѝ се помогне... се изнамачи,
кутрата, дури ме истудира... Сигурен сум, гарантирам дека може да ја
излечи!

ВИШ АСИСТЕНТ: Гален? Дај ти се молам! Не биди смешен!

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Колега, вака-така, човекот дава резултати – да видиш,
да не веруваш!

(Од шринаесетката излегуваат ДРЖАВНИОТ СОВЕТНИК и групата професори)

ЕДЕН ПРОФЕСОР: I congratulate, professor! Splendid! Splendid!⁴

ДРУГ ПРОФЕСОР: Wirklich überraschend! Ja, es ist erstaunlich!⁵

ТРЕТ ПРОФЕСОР: Mes félicitations, mon ami! C' est un miracle!⁶

(Група разговара во движење.)

ЧЕТВРТ ПРОФЕСОР: Извинете, господине колега. Да Ви честитам за Вашиот голем успех.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не, не, ви се молам, колега. Ова е успех на клиниката Лилијен, не мој.

ЧЕТВРТ ПРОФЕСОР: А, кој беше човекот внатре –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Во тринаесетка? Доктор е, само како се викаше – Гален, ми се чини.

ЧЕТВРТ СОВЕТНИК: Асистент ви е?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не, не, чувал господ! Онака, се вртка по одделениево... се интересира за Ченговата. И тој е школа Лилијен.

ЧЕТВРТ ПРОФЕСОР: Во секој случај, непроценлив успех. Само, знаете... имам еден пациент... заразен... а ми е многу битен. Се работи за... *(Му шејнува на ДРЖАВНИОТ СОВЕТНИК.)*

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(свирнува)* Сиромав!

ЧЕТВРТ ПРОФЕСОР: Ќе може да го пратам кај вас?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Се разбира, колега, како не! Само кажете му на вашиот клиент, да се јави кај мене. А инаку, нашава метода не ја користиме за приватни пациенти –

ЧЕТВРТ ПРОФЕСОР: Нема збор, исправно, колега, но –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: - но, за да ви излезам во пресрет –

ЧЕТВРТ ПРОФЕСОР: - и кога се работи за ваков пациент – Одлично!

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не е проблем, колега, со задоволство.

(Излеѓуваат заедно со брзина.)

ВИШ АСИСТЕНТ: Ги слушна? А, од ова некој ќе се омрси на големо!

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Гледај сега, а за мама не сакаше да чуе.

ВИШ АСИСТЕНТ: Види, овде само врски и мито би опалило – Дај Боже, јас да
имавам ваков пациент!

(Од штринаесетката се измушнува главата на г-р Гален.)

Д-Р ГАЛЕН: Заминаа?

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Да не ви треба нешто, докторе?

Д-Р ГАЛЕН: Не, не, фала, колега... не ми треба, фала уште еднаш...

ВИШ АСИСТЕНТ: Ајде, брате! Гледаш дека не сака друштво.

*(Обајцата заминуваат. Д-р Гален шета со погледот за да се увери дека е сам,
иа од џебот вади ѓеврек и џвака, пошпирен на вратата.)*

(Се враќа ДРЖАВНИОТ СОВЕТНИК.)

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Добро што ве начекав, Галене. Морам од срце да ви
заблагодарам. Ова е невиден успех. Величенствен успех!

Д-Р ГАЛЕН: *(на сред залак)* Само... само уште малку да почекаме, господине
советник...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Доста е чекање, Дети'нски, доста е! На вакви
невидени резултати – Да не заборавам, ќе ви пратам еден пациент на
приватно.

Д-Р ГАЛЕН: Ама... јас веќе не работам на приватно...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Знам, колега, знам, и за пофалба сте. Се определивте
за научна работа, исправно, нема што. Ама случајов ви го доделувам
специјално вам. Галене, ова е пациент од прв ред.

Д-Р ГАЛЕН: Господине советник, јас ви се заколнавам... дека своите методи ќе ги

применувам... исклучиво во соба тринаесет...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Точно, колега. Ама, еве, за овој случај, заклетвата (пу-пу) нека не важи.

Д-Р ГАЛЕН: Ама... инсистирам на тоа, господине советник.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: На што инсистирате, колега?

Д-Р ГАЛЕН: Никого да не лечам, сè додека не биде готов лекот, овај...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Пазете, Галене, јас имам ветено, си зедев за обврска...

Д-Р ГАЛЕН: Навистина ми е жал, но...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Колку што знам, колега, на својата клиника сум главен јас. И само јас наредувам.

Д-Р ГАЛЕН: А, да го донесете пациентот во тринаесетка... сега, малку не е...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Добро, кај ќе го пикнеш таму?

Д-Р ГАЛЕН: Па, на земја. Од кревети сè е веќе полно.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Галене, тоа не доаѓа предвид. Кај смее таков пациент да се мачи во клиника! Попрво ќе умре, отколку да лежи тука меѓу овие - меѓу најбогатите во земјава е човекот! Не може така. И ќе ве молам, Дет'ински, без глупости -

Д-Р ГАЛЕН: Лечам само на тринаеска, господине советник. Јас ви се заколнав, овај... Ако дозволувате... визитата многу ме задржа... Може да си одам кај пациентите?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Море, оди си кај долниот, мајмун -

Д-Р ГАЛЕН: Ви благодарам. *(Се мушнува во тринаесетика.)*

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: - еден! Мене најде да ме омаловажува!

(Се приближува ВИШИОТ АСИСТЕНТ.)

ВИШ АСИСТЕНТ: *(важно се накашлува)* Со ваша дозвола, господине

советник... јас, фатив дел од разговор, без да сакам – односот на д-р Гален е без преседан! А, имам една идеја... Видете, јас создадов интравенска материја, чијашто боја многу потсетува на средството на д-р Гален. Скоро и да не се разликуваат.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Добро, и сега што?

ВИШ АСИСТЕНТ: Па, може да се искористи... како замена за лекот на Гален. И онака е безопасен, загарантирано.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: А лекувачко дејство?

ВИШ АСИСТЕНТ: Содржи и витамини, кои вие самиот ги препорачувате. Од нив на болните веднаш им олеснува –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: А болеста што ќе си напредува, ако, не?

ВИШ АСИСТЕНТ: ... Па, чинам и кај Гален лекот потфрли кај неколку случаи.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: - Тука имате право, момче. Ама, јас, примариус Сигелиј, со такви работи не се занимавам.

ВИШ АСИСТЕНТ: Точно, јас сето тоа го разбираам, ама – не е убаво да одбиете некој од битните пациенти –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: И тука сте во право. *(Ваги образец за рецепции и зайишува. Со ладна ѓрезир.)* А, не мислите ли, момче, дека научноистражувачката работа малку ве кочи? Нели би сакале да отворите приватна ординација?

ВИШ АСИСТЕНТ: Па, баш на тоа и помислувам –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Тоа ви препорачувам. *(Му го поава рецепцијата.)* Со ова, јавете се кај мојот колега. Ќе ве земе со себе... да посетите еден пациент, се разбираме?

ВИШ АСИСТЕНТ: *(се клања)* Премногу ви благодарам, господине советник!

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Со среќа! *(Заминува набрзина.)*

ВИШ АСИСТЕНТ: *(се ракува самиот себеси)* Ви благодарам!... Ви благодарам, драг господине! Ви благодарам, докторе! Наша е победата!

ЗАВЕСА

Четврта слика: *Истиот ходник. Кордон мажи во лекарски манџили, но во држењето изразио војнички.*

(АГЕНТОТ за протокол проверува колку е часот.)

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: *(се втурнува задишан)* Господине комесар, само што се јавија – Господинот маршал е влезен во автомобилот.

АГЕНТОТ: Значи, уште еднаш: сите соби со болни –

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: - заклучени точно во девет утрово. Целокупниот персонал е присутен долу во лобито. Таму е и министерот за здравство, да одам сега – *(Го снемува.)*

АГЕНТОТ: Пооо-зор! *(Мажиите во лекарскиите манџили се порегуваат во строј.)* Уште еднаш: Никој освен Неговата Екселенција со придружбата не смее да помине оттука! Мииир-но!

(Сирена од кола.)

АГЕНТОТ: Стигнаа! Пооо-зор! *(Се повлекува зад кулисите.)*

(Тишина. Некаде одозгола се слуша поздравна реч. – Двајца во цивилка набрзина го пројрчуваат ходникот, мажиите во лекарски манџили даваат поздрав.)

(Присвигнува МАРШАЛОТ во свечена униформа, со Државниот советник од еднаш, и Министерот за здравство од група на страна. Заг нив оди свита, воени лица, лекари.)

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: - овде, во број дванаесет, лежат контролните пациенти, заразени со Ченгова болест; нив со новата метода не ги лечиме, за да можеме да ги споредуваме постигнатите резултати –

МАРШАЛОТ: Добро. Да погледнеме.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Дозволете, Ваша Екселенцијо, да Ве предупредам.

Болеста е заразна. Мимотоа, таму ве чека грозна глетка – и неподнослива миризба, и покрај сите преземени мерки.

МАРШАЛОТ: Војник и доктор од ништо не се плашат. Напред!

(Влеѓува во дванаесетката. Целата свиџа ѝо неѓо.)

(По крајка ѝауза, се слуша само џласоѝ на Државноѝ советѝник како зборува во дванесетката. Набрџу ѝоѝоа излеѓува заѝетеравен ГЕНЕРАЛОТ, ѝоѝѝрен на Помладиоѝ асисѝенѝ.)

ГЕНЕРАЛОТ: *(сѝенка)* Стравоти! Стравоти!

(Од дванаесетката исѝрчувааѝ осѝананѝиѝе од свиџаѝа.)

МИНИСТЕРОТ: Ужас! Отворајте прозорец!

АЃУТАНТОТ: *(со шамивче на носоѝ)* Невидено нешто! Гостите надвор!

ЧЛЕН НА СВИТАТА: Господе – Боже! Господе Боже!

ГЕНЕРАЛОТ: А маршалот издржа!

МИНИСТЕРОТ: Господа, јас би приумрел!

АЃУТАНТОТ: Како можеа да го поканат маршалот во дувлово! Идиоти! Ќе видат тие –

ЧЛЕН НА СВИТАТА: Видовте... видовте...видовте...

ГЕНЕРАЛОТ: Што е многу, многу е! Како војник низ сито и решето сум поминал, ама од ова животот ми се скрати –

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Би сакале колонска вода?

МИНИСТЕРОТ: Колонска требаше со вас да имате!

(ПОМЛАДИОТ АСИСТЕНТ оѝрчува ѝо вода.)

АЃУТАНТОТ: Пооо-зор!

(Свиџајта се одгдалечува од врајтајта. Излежува Маршалот, зад него и Државниот советник и лекариџе.)

МАРШАЛОТ: *(засџанува)* Гледам, не крепите многу, господа. Да продолжиме.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Број тринаесет е сосема друга слика. Имено, таму веќе ја применуваме новата метода. И сами ќе се уверите, Ваша Екселенцијо -

(Маршалот влежува во џринаесетката. По него и Државниот советник и лекариџе. Свиџајта се колеба, се добира до врајтајта, и набрзина се вџтурнува внатре. Тишина, џо која џовџорно зазвучува џридушениот жлас на Државниот советник.)

ГЛАС ОД ЗАД СЦЕНА: Стој!

ДРУГ ГЛАС: Пуштете ме, морам внатре -

АГЕНТОТ: *(се измушнува од зад кулисиџе)* Што е врева? Кој вика?

(Двајца мажи во лекарски манџили жо влечат за раце д-р Гален.)

АГЕНТОТ: Кој го пушти да влезе? - Што ви треба?

Д-Р ГАЛЕН: Пуштете ме да си влезам кај пациентите!

(Се враќа Помладиот асистент со шише колонска вода.)

АГЕНТОТ: Го знаете човеков?

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Д-р Гален, комесаре.

АГЕНТОТ: А, што бара овде?

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Па, што бара – онака. Работи овде, во тринаесетка.

АГЕНТОТ: А, се извинувам, докторе – Пуштете го! – А зошто не дојдовте со другите, уште во девет?

Д-Р ГАЛЕН: *(си го масира рамото)* Јас... морав... го припремав лекот за пациентите –

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: *(иригушено)* Д-р Гален не беше поканет.

АГЕНТОТ: А, така значи. Тогаш, ништо докторе, ќе чекате тука. Дури не излезе Маршалот, нема влегување.

Д-Р ГАЛЕН: Ама, овај...

АГЕНТОТ: Ќе ве молам, без приговори! *(Го одвлечкува зад кулисиште.)*

(Од тринаесетката излегуваат Маршалот, Државниот советник и останиите.)

МАРШАЛОТ: Ви честитам, Сигелије. Чудо невидено.

МИНИСТЕРОТ: *(чиша)* „Ваша Екселенцијо, драг господине маршал, дозволете ми, во име на својот ресор –“

МАРШАЛОТ: Ви благодарам, господине министер. *(Се врти кон Државниот советник.)*

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Ваша Екселенцијо, не сум некој оратор... Нам, и на клиниката Лилијен, ни е оддадено и превисоко признание. Ние, научните работници, сме сепак свесни, колку бедна и ништожна е нашата заслуга за оние, кои беа излечени од далеку поопасни тумори: туморот анархија, епидемијата на незаузданата слобода, крастата на корупцијата и чумата на општествениот распад, кој го зафати и тукуречи смртно го погоди организмот на нашиот народ –

ПОФАЛНО МРМОРЕЊЕ: Одлично! Браво!

ДРЖАВНИОТ СОВЕТНИК: Затоа, ја користам оваа ретка пригода, како

смерен лекар, длабоко да се поклонам пред овој доктор примариус, којшто нас сите не' излече од националната краста со груба, некогаш и хируршка, но сепак спасоносна терапија. *(Длабоко се ѝоклонува ѝред Маршалот.)*

ПОФАЛНА ВРЕВА: Браво! Браво!

МАРШАЛОТ: *(му ѝодава рака)* Ви благодарам, драг Сигелије. Направивте велико дело. Догледање!

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Најтопло благодарам, Ваша Екселенцијо!

(Маршалот заминува, ѝридружуван од Државниот советник, свишата, лекарише, ишн.)

АГЕНТОТ: *(се измолкнува од зад кулисите)* Готово. Пооо-зор! Во колона по двајца, испратете ја придружбата! *(Мажите во лекарскише мантили ја следат свишата.)*

Д-Р ГАЛЕН: Сега можам да влезам?

АГЕНТОТ: Чекајте малку докторе, оставете го маршалот нека излезе. *(Влежува во дванаесетката и ѝомирисува; веднаш зашвора.)* Господ да чува и да брани! И овде се пикаат доктори?

Д-Р ГАЛЕН: Па, како? Тоа е нормално.

АГЕНТОТ: Речете што сакате докторе, човекон е великан. Јунак над јунаци.

Д-Р ГАЛЕН: Кој е јунак над јунаци?

АГЕНТОТ: Маршалот. Цели две минути издржа внатре. Му мерев на „штоперица“.

(Сирена од автомобил.)

АГЕНТОТ: Замина. Сега слободно влегувајте, докторе. И извинете, што за кратко ви попречивме –

Д-Р ГАЛЕН: Не е проблем, уживав – *(Се ѝовлекува во ѝринаесетќаѝа.)*

(Доѝрчува Помладиоѝ асисѝенѝ.)

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Брзо, каде се новинарите? *(Оѝрчува.)*

АГЕНТОТ: *(ѝлега на сааѝоѝ)* Не знам. Изгледа задоцнија. *(Излеѓува.)*

ГЛАСОТ НА ПОМЛАДИОТ АСИСТЕНТ: Наваму, господа, наваму. Господинот советник ќе дојде за една минута.

(Присѝиѓнува ГРУПА НОВИНАРИ заедно со Помладиоѝ асисѝенѝ.)

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: - Значи, господа, во број дванаесет би можеле да видите, како изгледа таканаречената бела болест, кога не се третира со нашата метода; сепак, не ви препорачувам...

ГРУПА НОВИНАРИ: *(се вѝурнувааѝ во дванаесетќаѝа, но веднаш се ѝовлекувааѝ во ѝаника)* Што е ова? – Назад, одма! – Да нè нема! – Гнасоти! – Гадно!

ЕДЕН НОВИНАР: Овие... добро, на овие им поминал рокот, или...?

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Па, така нешто. Понатаму, во тринасетката можете и сами да се уверите, какви се ефектите од повеќенеделната терапија. Само ве молам, не бојте се –

(Групаѝа новинари колебливо ѝрисиѝаѝува во ѝринаесетќаѝа; влеѓувааѝ сиѝе, до еден.)

(Се враќа Државниоѝ советѝник, видно возбуден.)

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Господине советник, новинарите моментално се во тринаесетка...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Дај нека ме остават да дишам на раат! Не сум во состојба... Дај набрзина, каде се?

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: *(на враќањата од тринаесетката)* Извинете, господа; стигна господинот советник.

ГРУПА НОВИНАРИ: *(излегува во ходничкиот)* Чудо невидено! – Одлично! – Мераци!

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Ве молам, господа, заземете позиции; господинот советник ќе ве информира...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Простевајте, господа, што сум длабоко возбуден... Да видејте само со какво сочувствување... и со каква морална големина нашиот маршал пробдеа над леглата на најбедните... Момент за паметење, господа!

ЕДЕН НОВИНАР: А што изјави?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Па, после визитата тој се изрази доста благонаклонето –

ПОМЛАД АСИСТЕНТ: Со ваша дозвола, господине советник, *Неѓовата Екселенција* се изрази вака: „Ви благодарам, драг Сигелије. Направивте велико дело, господине советник.“

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Точно, нашиот маршал дури ја прецени мојата заслуга. Сега, кога е пронајден стабилен лек против таканаречената бела болест, пишувајте слободно, господа... тоа беше најстравотната болест во историјата, полоша и од средновековната чума – Веќе нема зошто да ги криеме канците на грозоморијава. Неизмерно сум горд, господа, што заслугата за ова достигнување во целост ќе му припадне на нашиот народ – и што сето ова се постигна токму на тлото од клиниката на мојот велик учител и предок, Лилијен.

(Д-р Гален стои уморен на враќањата од тринаесетката.)

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Елате, Гален! Господа, ова е еден од заслужните соборци. Во медицинската наука не се работи за лични успеси; се работи за целото човештво – Не срамете се, драг Дет’ински. Сите си ги вршевме должностите... од мене, па сè до најниската по ранг болничарка. Чест ми е, што можам на овој голем ден од срце да им се заблагодарам на сите мои колеги-посветеници –

ЕДЕН НОВИНАР: Дали би можеле да ни кажете, господине советник, во што се состои вашата метода?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не моја, господине. Никако моја. Тоа е метода на клиниката Лилијен. А во што се состои – таа информација, господа, останува за лекарите; терапијата ќе ја добијат само стручни медицински лица. А јавноста нека го дознае она што го видовте тука. Само напишете: Лекот против најсмртоносната болест во светот е најден. Точка. Ама, ако сакате овој ден да го овековечите, пишувајте, господа, за нашиот војсководец... за главата на нашава држава... за јунакот над јунаците, кој денес зачекори среде немошните, за да се соочи лице в лице со крастата и заразата... Дело надчовечко, господа! Искрено, не можам да изнајдам ни зборови... Ќе ве молам, ме чекаат пациенти. Останете ми поздравени, господа; што и да ви треба, јас сум ви секогаш на располагање. *(Заминува набрзина.)*

ЕДЕН НОВИНАР: Значи, готови сме тука, не?

Д-Р ГАЛЕН: *(се исјречува ѓред нив)* Извинете, господа... само еден момент... Ќе ве замолам, ако може, да соопштите, дека јас, д-р Гален... доктор на сиромашните...

ЕДЕН НОВИНАР: А кому да му соопштиме?

Д-Р ГАЛЕН: Кому? Па, на сите кралеви и властодржци по светот... Кажете им, дека ги замолувам... Имено, господа, јас сум бил и во војна, како доктор... па би сакал, да нема повеќе војни, ме разбирате? Ве молам, соопштете им!

ЕДЕН НОВИНАР: И си мислите, ќе ве послушаат?

Д-Р ГАЛЕН: Па, да... Кажете им, дека инаку болеста ќе ги покоси, овај... Лекот против Ченговата, е мој изум, разбирате? И јас него нема да го издадам,

сè дури... дури не ветат, дека ќе престанат со злосторствата! Ко' Господ ве молам, господа, кажете им, така им порачувам! Видете... никој освен јас не ја знае терапијата, значи само јас можам да лечам; еве, ако сакате прашајте овде на клиника... Потсетете ги, дека сите што се на власт... веќе се во години. Кажете им, дека и тие ќе гнијат живи... како овие овде. Кажете им, оти од тоа никој не куртулува... нема човек...

ДРУГ НОВИНАР: Добро, вие ќе дозволите така да умираат луѓето?

Д-Р ГАЛЕН: А што, да им дозволам да убиваат? Ви се молам... кога смеат луѓето да убиваат со олово и гас... зошто ние докторите да не смееме да заштитиваме, не? Не сте свесни колку макотрпно е... да згрижиш дете... или да излечиш краста како оваа. А тие – војна та војна! Јас, како лекар... морам да заставам против пушките и иперитот⁷, така? Знам јас, кој ѓавол ги тера нив... Разберете, јас како лекар – со политика немам никаква врска, ама обврзан сум како лекар... да се борам за секој човечки живот, не? Да се спречи војната е највисока лекарска должност!

ЕДЕН НОВИНАР: Извинете, а како мислите да ја спречите?

Д-Р ГАЛЕН: Како? Па... нека ги забранат воените злосторства, и јас ќе им го дадам лекот.

(Помладиот асистент ѓо снемува.)

ЕДЕН НОВИНАР: А како мислите да ги принудите владите од целиот свет –

Д-Р ГАЛЕН: Е, тука лежи зајакот. Јас знам дека со мене нема да преговараат; ама ако излезе нешто во јавните гласила – На пример, дека ниеден народ нема да го добие лекот, се' додека не се обврзи дека... дека никогаш веќе нема да поведе војна, разбирате?

ЕДЕН НОВИНАР: Ни во случај на самоодбрана?

Д-Р ГАЛЕН: Самоодбрана... Видете, и јас би се бранел, ако дојде до војна... и јас би пукал, точно... Ама зошто да не можеме заеднички да ги совладаме

насилниците... зошто да не може секоја држава да прекине со вооружување –

ДРУГ НОВИНАР: Не доаѓа предвид. Нема држава што ќе прифати такво нешто.

Д-Р ГАЛЕН: Нема, велите? И, што ќе прави... ќе си го остави народот да го ништи болеста? Така? Ќе остават толку луѓе да трпат за цабе? А... а луѓево, ќе аплаудираат... Мислите, нема да се побунат? Па, и самите моќници живи ќе изгнијат... Ви велам јас, еден нека се исплаши... и сите по него...

ЕДЕН НОВИНАР: Ова, држи вода. Може да се игра на таа карта –

Д-Р ГАЛЕН: Точно. И ќе им порачате: Без паника, тука е лекот – Вршете притисок на лидерите, нека дадат збор за вечен мир... нека потишат вечна спогодба со сите народи... а за белата болест е лесно...

ЕДЕН НОВИНАР: А, ако на тоа не се согласи ниедна влада?

Д-Р ГАЛЕН: Видете, тогаш жалам, ама... Во тој случај, лекот не би можел да го издадам. Извинете, ама не можам.

ЕДЕН НОВИНАР: А, што би правеле тогаш со него?

Д-Р ГАЛЕН: Што би правел? Па, како доктор... морам да лекувам, не? Ќе си ги лечам сиромасите...

ЕДЕН НОВИНАР: А зошто само сиромасите?

Д-Р ГАЛЕН: Оти ги има за извоз. Само од нив колкава клиентела би имал! Плус, би можел барем да докажам... емпириски, дека белата болест може да се излечи.

ЕДЕН НОВИНАР: А, богатите ќе изостанат?

Д-Р ГАЛЕН: Господине, мене ми е навистина жал, ама мора така да биде. Богатите – видете, богатиот е секогаш влијателен, овај – Нека изберат моќните и богатите мир... Повеќе од нив зависи, разбирате?

ЕДЕН НОВИНАР: Нели ви се чини, дека е тоа кон богатите – малку неправедно?

Д-Р ГАЛЕН: Точно, господине. Знам дека е. Само, не ви се чини дека и кон

сиромасите е малку неправедно – што се сиромаси? Значи, секогаш најмногу умирале бедните, овај – а не смее така да биде, господине, не смее! Секој има право на живот, не? Да се даваше на болниците колку што се дава за тенкови –

(Државниот советник доаѓа набрзина, заедно со Помладиот асистент.)

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Господа новинари, ве молам да ја напуштите клиниката. Колегава Гален попушти со нервите.

ЕДЕН НОВИНАР: Ама, сакаме да дослушаме –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Господа, само вратава не дели од заразна болест. Во ваш интерес е да се оддалечите. Господине асистент, испратете ги господата до излезот.

(Група на новинари се оддалечува.)

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Галене, да не ве фатиле мајките!? Нема да толерирам на мојава клиника вакви глупости и подбуцнувања – и баш на ваков ден! Можам сега комотно да ве пратам в затвор за побуна, свесен сте? Само, имате среќа што сте лекар; и што сте папсан. Ајде со мене, Дет’ински!

Д-Р ГАЛЕН: Зошто?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Ќе ми ја кажете формулата, и начинот на употреба на лекот, па одморете малку. Одмор ви треба.

Д-Р ГАЛЕН: Јас условите си ги кажав, овај... инаку...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Што, де? Што инаку? Крај на светот?

Д-Р ГАЛЕН: Жал ми е, но... инаку лекот нема да го публикувам.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Вие сте, или шекнат, или шпион, Галене! Изрично

барам од вас, да се однесувате како лекар. Ваше е да им помагате на болните, сè друго е помалку важно.

Д-Р ГАЛЕН: Ама, јас како лекар барам, да не се убиваат луѓе –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Ама, јас на својата клиника најстрого забранувам такви ставови, разберете! Овде не ѝ служиме на хуманоста, туку на науката – и на својот народ, колега. Не заборавајте, дека сте под капа на државна институција.

Д-Р ГАЛЕН: Ама, видете... зошто нашава држава да не може да потпише вечен мир...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Оти не може и не смее. Странец сте, Галене, и немате поим што значат за нас вишата сила и иднината на нашиот народ. И доста тресите глупости! За последен пат, од вас, Галене, барам мене, како на доктор примариус, да ми ја соопштите формулата на лекот.

Д-Р ГАЛЕН: Навистина ми е жал, ама... тоа не доаѓа предвид.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: --- Марш! И да не сте стапнале уште еднаш на клиникава!

Д-Р ГАЛЕН: ... Извинете, господине. Многу ми е жал –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Богами, и мене. Мислите, мене не ми е жал за болните, што ќе ни умираат овде од Ченгова? А? Мислите, мене нема да ми биде... срам, да се погледнам во огледало? Мајмун ќе испаднам, ало! Ваму со труби разгласувам, дека лекот сме го нашле, дека крајот е близу, а после – ми отиде научниот кредибилитет по вода, Дет'ински; знаете, колкав срам е тоа? Ама, поарно тоа да го трпам, отколку да допуштам... вакви утопистички рекети! Поарно цел свет нека изумре од крастава, отколку овде да ви го трпам... чумиштето миротворно!

Д-Р ГАЛЕН: Немојте така... лекар сте, не ви личи!

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не сум само лекар, Галене. Слава му, му служам и на системот. – Марш надвор!

ЧИН ВТОРИ

**БАРОН
КРОГ**

Прва слика: *Семејството на вечерна ламба.*

ТАТКОТО: (*чиџа весник*) Гледај, „мајче“ нашле лек за болеста. Еве, така пишува.

МАЈКАТА: Како Господ никој не е!

ТАТКОТО: Ете. Гледаш, ти реков. При сета цивилизација што ја имаме, смешно е да изгинат толку луѓе! А педесет години живот ли е, па да мора човек да умира? Ти велам, „мајче“ – чиста среќа што останав жив. Не можеш да не испаничиш – само кај мене на работа рикнаа од бела болест триесетмина, сите средовечни –

МАЈКАТА: Кутрите!

ТАТКОТО: А, да ти кажам нешто – Сабајлево ме викна барон Крoг лично, и другар, вели, ни умре шефот на сметководство; ајде, вели, преземете вие, па за две недели и официјално ќе ве именуваме. – Знаеш, сакав да те изненадам дури тогаш, ама на ваков „празник“ – И, како ти се чини?

МАЈКАТА: Па, баш ми е мило – за тебе.

ТАТКОТО: А за тебе не ти е? Сметај, ова е плус триесет илјади годишно! Кажи ми, стои уште тоа шишето вино, што ти го донесов за роденден –

МАЈКАТА: (*сџанува*) А децата нема да ги почекаш?

ТАТКОТО: Остави ги нив! Малата е гарант излезна со оној нејзиниот, а малиот утре полага државен. Дај сега, донеси го!

МАЈКАТА: Добро, како сакаш. (*Заминува.*)

ТАТКОТО: (*чиџа весник*) - - Пишува, поопасна била од чумата. Ама, не сме среден век, душо! Не се умира денес така наивно. - (*Чиџа џонаџаму.*) Хм – Види го маршалов, јуначиште! Ретко кој се нафаќа да влезе кај болните. Јас не би. (*Го остава весникот, сџанува, оди да си џи измие рацете.*) Што ти значи, шеф на сметководство! Едно темане од мене, шефе! Се наспавте ли, шефе? – Па така-така, знаете, одговорност е голема –

(*Мајката носи шише вино и една чаша.*)

ТАТКОТО: Зошто само една? Ти не пишеш?

МАЈКАТА: Не, не – Пиј си сам.

ТАТКОТО: На здравје, тогаш, „мајче“. (Пиеш.) А едно усте да ми пуштеше?

МАЈКАТА: - Еј, те молам, остај ме!

ТАТКОТО: (си налева) Шеф на сметководство кај Круг – срце, знаеш колку милиони ќе ми поминат низ раце, милиони, милиони – во бројки!? Не може тоа некој копиљ да го работи. И после, средовечниве сме биле вишок! Ќе им кажам јас вишок! (Пиеш.) Кој да ти знаел пред триесет години, кога влегов кај Круг – дека ќе дотуркам до шеф на сметководство! Кариера е ова, „мајче“, не е играчка – сега, што е право, и јас доста се издробив, служев понизно – пази, Круг ме вика другар, а не господине тој и тој, како на гуштерине. Другар, вели, преземете во сметководство – Благодарам, господине барон. Е, со овие зборови. – А да знаеш, за истава позиција се настрвија пет колеги. Ама, до еден испоцркаа. Од бела болест. Да си рече човек –

МАЈКАТА: Што?

ТАТКОТО: Ништо, де, така ми текна – Кога ќе размислиш, малава кај да е ќе ни се омажи – уште зетот да ни се вработи – малиов нека ни положи државен, одма го внесувам кај мене на институт – И после, како да не велам „Фала му на Бога за болеста!“

МАЈКАТА: Немој, човек! Не погани си ја устата!

ТАТКОТО: Ама, така излегува работава! Види, нам болеста ни стори добро, веројатно не сме единствени – па, редно е да ѝ заблагодариме на судбината. Да не беше белава болест, не знам – немаше олку добро да си ја наредиме. Затоа. А еве, и неа ѝ го најдоа лекот – ништо не ни може. Само, чекај да дочитам. (Го зема весничкоџ.) Ништо, само аплауз за Сигелиј. Баш на неговата клиника го открија лекот. Еве, и маршалот бил –мораш да го прочиташ ова. Вели, надчовечки подвиг. Богами, и е. Го видов еднаш во живо, на улица, пролета покрај мене – Мажиште. Војник и пол, „мајче“.

МАЈКАТА: А војна... ќе има?

ТАТКОТО: Уште прашуваш. Грев е, при ваков златен војсководец, да нема.

Кај нас во Круг, почнаа и во три смени да работат, само за муниција – За ова немој да си зучнала: почнаа и нов гас да прават – Го сметаат за изум на годината. Баронов гради уште шест фабрики – Замисли, сега, како шеф на сметководство, каква одговорност ќе имам. А да ти кажам, да не бев олкав патриот, немаше да прифатам. Тоа е тоа.

МАЈКАТА: Не знам... само малиот да не го земат војска.

ТАТКОТО: Море нека си ја исполни обврската – *(Пие.)* А и денес аскер не е како порано. Срце, ич око нека не ти трепнува: ќе заврши војната за недела дена. Дури да дознаат душманите дека има војна, од нив партал нема да остане. Така е денес, „мајче“: кратко и јасно; сега, остаи ме да читам.

(Тишина.)

ТАТКОТО: *(размафџува со весничој)* Племето негово! Добро, како се осмелува вака – А весников, уште *издава* вакви глупости! Море да бев јас, за овој лисиците и право на стрелање! Види го, расколник.

МАЈКАТА: Кој тоа?

ТАТКОТО: Види што пишува – вели, лекот го нашол некојси д-р Гален. И сега тој изјавува оти лекот нема да го издаде на ни една држава, која нема да потпише вечен мир –

МАЈКАТА: И, што има тука лошо?

ТАТКОТО: Добро, како можеш да си толку проста! Па која држава ќе се нафати денес на такво нешто! Или, милионите за оружје кокошката ни ги снесе! Вечен мир! Бандити! Нека му пропаднат на Круг фабриките, не? Двеста илјади работници, марш на улица! Јасно ти е сега, кај е грешката? Море, нека оди зад решетки таму! Не е револуционер, па да ми зборува овде за мир! Вошлосан еден, со кое право бара цел свет да се разоружа!

МАЈКАТА: Ама, кога го има лекот...

ТАТКОТО: А, тоа уште не се знае! Ако не е овој некој шпион или провокатор,

потплатен од некоја странска служба, јас глава сечам – А, другар, те свиткаа за две минути! Со тивката, нека го затворат; и после, нека си ја признае неговата – Е, така се работи!

МАЈКАТА: Ами, ако навистина го има лекот – *(Го зема весничокот.)*

ТАТКОТО: Уште полошо! Е тогаш, стави му го палецот на менгеме и гмечи, нека пишти до пиштење – има милиони начини, да го натераат да прозбори! Ти се молам, не може ради еден булјаш со болни филмчиња и утопии, да гинеме од некоја краста тука. Хуманост, на ниво!

МАЈКАТА: *(џо разгледува весничокот)* Па еве, вели дека само сакал да ги сопре убивањата –

ТАТКОТО: Мајмун еден! А славата на народов наш, нека оди по вода. А – ако ни притреба некогаш територија, некој така ќе ни ја поклони, не? Кој е против убивање, тој е против нашите најсвети интереси, сфаќаш?

МАЈКАТА: Не, не сфаќам. Сакам само, да има мир... за општо добро.

ТАТКОТО: Види „мајче“, со тебе нема да се расправам, ама – да ти кажам право, да морам јас да избирам... меѓу белава болест и вечен мир, одма ја бирам болеста.

МАЈКАТА: А - - види сега, „тате“ ...

ТАТКОТО: Чекај, што ти стана? Некако си ми – што правиш со шалот на грло? Ладно ти е?

МАЈКАТА: Не ми е.

ТАТКОТО: Па фрлај го, ќе те втресе. Дај да видам! *(И' џо џрѓнува шалот.)*

(Мајката ситанува молкум.)

ТАТКОТО: Боже поможи, бела дамка на вратот!

ЗАВЕСА

Втора слика: *Редница заболени ѓред ординацијата на д-р Гален. Последни во редот се Тајкоито и Мајкаита.*

ПРВ ЗАБОЛЕН: *(од ѓрвнот чин)* Гледај, вратов –

ВТОР ЗАБОЛЕН: *(од ѓрвнот чин)* Напредуваш.

ПРВ ЗАБОЛЕН: Изгледа. Докторов вели, убаво зараснува.

ВТОР ЗАБОЛЕН: А мене ми рече дека ми се повлекува, се смалувало, вели.

ПРВ ЗАБОЛЕН: Ти реков, паничар еден!

ВТОР ЗАБОЛЕН: А отпрво не сакаше да ме лечи. Штом сте пекар, вели, не сте сиромав; јас, вели, само сиромаси лечам. А јас му велама, докторе, откага се заразив, никој не сака ни лепче да купи од кај мене; подолу од питач станав. И, така ме згрижи.

(Влеѓуваат внатре.)

ТАТКОТО: Гледаш, „мајче“, пекар е, а го згрижил.

МАЈКАТА: Не знам, мене ми е страв –

ТАТКОТО: Море, на колена ќе му клечам ако треба, ќе му речам: Докторе, нели ви е жал; децата уште на здрави нозе не сме ги кренале – Зар грев да ми се пише што со чесен труд стигнав до висока позиција? Цел живот од нешто кратевме – Белки има и тој душа!

МАЈКАТА: Абе кога ти вели, само сиромашни лечам!

ТАТКОТО: Е, само нека не те прими! Има да го направам –

МАЈКАТА: Само немој да го лутиш!

ТАТКОТО: Не, не, ќе го потсетам што е хуманост! Ќе му речам, докторе, што треба сè ќе направам – за жена ми се работи!

(Излеѓува Д-р Гален.)

Д-Р ГАЛЕН: Повелете?

ТАТКОТО: Докторе... бидете љубезен и... жена ми овде...

Д-Р ГАЛЕН: А кој сте вие?

ТАТКОТО: Значи... јас сум шеф на сметководство... во групацијата Крoг.

Д-Р ГАЛЕН: Кај Крoг? ... Ништо, тогаш, извинете – жал ми е, господине, но јас левам само сиромаси, овај –

ТАТКОТО: Докторе, имајте трошка милост. Ќе ве славиме дури сме живи –

Д-Р ГАЛЕН: Видете, вие богатите можете да притиснете, овај – да нема војна. Од вас најмногу зависи, господине... Имате влијание... Договорете се сите, со заеднички сили...

ТАТКОТО: Докторе, јас би, ама како единка не сум моќен ништо...

Д-Р ГАЛЕН: Знам, знам... сите така велите. Видете, речете му на барон Крoг да го прекине производството на оружје и муниција... Нека ви даде Крoг –

ТАТКОТО: Ама не оди тоа така, докторе... Кај имам јас покритие... Не доаѓа предвид!

Д-Р ГАЛЕН: Добро, а како тогаш јас... нема што да се прави... Жал ми е...

ТАТКОТ: Докторе, ве молам, во име на хуманоста –

Д-Р ГАЛЕН: Е, гледате... Точно дека хуманоста ми доаѓа по вокација, така е... Не е мала одговорност да, овај... Вака, откажете се од функцијата што ја вршите кај Крoг... речете му, дека не сакате веќе да му броите куршуми –

ТАТКОТО: И после, од каде да се издржувам?

Д-Р ГАЛЕН: А во моментов што ве издржува војната, ако?!

ТАТКОТО: Ако бараат на друго место шеф на сметководство... Видете, докторе, секој прво гајлето си го гледа... Не можете вакви работи да барате!

Д-Р ГАЛЕН: Епа, гледате – штом немам право да барам такви работи... нема што да се прави муабет... Збогум, пријателе; жал ми е – *(Заминува.)*

МАЈКАТА: Ти реков јас – ти реков –

ТАТКОТО: Ај налево круг! Бездушник! Си игра со луѓето!

ЗАВЕСА

Трета слика: *Работна соба на Државниот советник.*

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: *(на враќа)* Влезете си, драг Бароне.

БАРОН КРОГ: *(влеѓува)* Ви благодарам, другар советниче. Си мислев, нема да ве најдам во гужвие...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Додуша, во вакви времиња – Повелете, раскомотете се. Гледам, деновиве баеги ве натовариле, не?

БАРОН КРОГ: Да, да, голем товар. Што е право, право е.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Е богами, тешки времиња дојдоа.

БАРОН КРОГ: Молам? А, мислите, политички. Да, да, тешки времиња. Претешки.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: За вас баш верувам дека се тешки, Бароне.

БАРОН КРОГ: Зошто баш за мене?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Мислам – подготовки за војната, неизбежна е веќе, фала богу – Не е играчка во ваков момент да се управува цела корпорација.

БАРОН КРОГ: Тука сте во право – Видете, драг советниче, размислував за тоа да ви дадам донација... за истражување на белата болест.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Вистински благородник сте. Да се мисли на науката и во така тешки и напнати времиња – Не престанувате со спонтаноста и широкоградноста. Вашата донација, Бароне, со задоволство ќе ја примиме, и како што ќе можеме, ќе ја користиме за понатамошни истражувања –

БАРОН КРОГ: Ви благодарам. *(На масата ѝ оложува големо ѝлико.)*

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Да ви напишам каса прими? –

БАРОН КРОГ: Нема потреба. И, до кај сте со неа, Сигелије –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: - со Ченговата? Фала на прашањето, уште ни се лизга од раце – За среќа, народот повеќе мисли на војната отколку на белава болест. Климата е оптимистичка, Бароне. Уживаме целосна доверба.

БАРОН КРОГ: Дека ќе се совлада болеста?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не, не тоа. Дека ќе ја добиеме војната. За маршалот, за вас и за армијата народот во оган влегува. Поповолен момент од овој, здравје.

БАРОН КРОГ: А –лек некој, пронајден ли е –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не, досега не е пронајден. Освен експериментот на Гален. Ама, со полна пареа работиме на тоа –

БАРОН КРОГ: А асистентот ваш – Велат, кај него навалица од болни имало. Наводно, лечел со метода на Лилијен –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Немојте, Бароне, таму е мижи Асан да ти баам. Ветер во магла. Едвај од кај мене го оттарасив.

БАРОН КРОГ: Добро, штом така велите – А инаку, што прави сега овој... Гален?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Си ги лечи сиромасите. Рака на срце, гестот му е демагошки – ама има хохштаплерот резултати –

БАРОН КРОГ: Ефикасен е?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Па, скоро сто посто, за жал. Добро е, што јавноста ни е уште стабилна. А Гален со сиот ум си мислеше дека со лекот ќе може да манипулира... во корист на утопиите свои. Ама, никој жив не застанува зад него... мислам, од големите. Од полиција следат кој сè оди кај него, само за ова никому – Гледате колку патриотска јавност имаме; го бојкотираат и Гален, и лекот негов – прва лига, не?

БАРОН КРОГ: Како не. Значи, д-р Гален во принцип одбива да ги лечи... богатите, така?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Фанатик невиден! Среќа, што се најде овој младиот,

што беше асистент кај мене; побогатата клиентела ја праќам кај него да се турка во редици – велат, имал таен препис од рецептот на Гален – можеби уште нема резултати, ама работата – цвета. А Гален, никој за жив не го смета; заглавил со тоа бедните – нека фантазира тој за вечен мир – Како лекар, јас веднаш би го пратил во установа за душевно болни.

БАРОН КРОГ: Во тој случај... нема што да се преземе против болеста, не?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Така е, Бароне. Фала богу, така е. Баш деновиве ми светна „сијаличката“... успех загарантиран; па да се надеваме, дека ќе ни тргне од рака да го спречиме ширењето на болеста.

БАРОН КРОГ: Браво, Сигелиј, браво. Одлично... А на кој начин, ќе ве молам –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Видете, тоа е строго доверливо, ама – Во најскоро време се очекува да излезе наредба, со која ќе се предвидува задолжителна изолација на таканаречените лепрозни. Чисто мој изум, Бароне. И маршалот ми вети, дека ќе се заземе – Поголем успех против Ченговата од овој досега во светот немало.

БАРОН КРОГ: Да, да, точно... голем успех. А, за каква изолација се работи...

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Па, само логори, Бароне... Сите болни, до еден, штом им се јави бела дамка, ќе бидат префрлени во концентрациони логори –

БАРОН КРОГ: Аха. А таму, ќе си умираат еден по еден.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Да, ама под лекарски надзор. Ченговата болест е високоризична зараза. Мораме некако да се заштитиме, Бароне. Секоја сентименталност е рамна на злочин. Секој што ќе се обиде да избега од логорот, ќе биде застрелан. Секој граѓанин над четириесет години ќе биде подложен на задолжителен лекарски преглед, еднаш месечно. Заразата само со насилство ќе ја сузбиеме. Друга заштита и нема.

БАРОН КРОГ: - - Имате право, Сигелије. Штета, како на ова не ви истекна порано.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Штета голема; со Гален многу време изгубивме; само уште повеќе ни се рашири болеста – Крајно време е да ги пикнеме болните зад решетки; и без исклучоци –

БАРОН КРОГ: (сџанува) Така е. Битно, исклучоци да нема. Ви блгодарам, драг советниче.

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: (сџанува) Да не ве мачи нешто, Бароне? Дозволете –

БАРОН КРОГ: (ја оџеџлува кошулаџа џо џрадиџе) Ај ако сакате проверете, Сигелије –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Дајте, госпoде бoже! (Го мeсџи џoд свeџло и џи џреџледува џрадиџе. Ги доџира со сџерилизиран скалџел.) Чувствуваате нешто? (Краџка џишина) Облечете си се, бароне.

БАРОН КРОГ: - И - ?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: Не можам точно да кажам – имате бела дамка – Верoјатно само обична дерматoза.

БАРОН КРОГ: Некој совет –

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: (со џесџ на бесџомoшностџ) Некако да ургираме кај д-р Гален – да ве прегледа –

БАРОН КРОГ: Фала многу, Сигелије. Рака – да не ви пуштам, не?

ДРЖАВЕН СОВЕТНИК: - Не само мене, Бароне, никому. Никому веќе рака да не пуштате.

БАРОН КРОГ: (на враџа) Значи, сега наредбата... за изолација на заразените... ќе излезе кај да е, така? – Тогаш, да им наредам... кај мене в погон... да побрзаат со решетките.

ЗАВЕСА

Четврта слика: *Оргинацијаџа на Д-р Гален.*

Д-Р ГАЛЕН: Одлично, другар, напредувате. Облечете си се.

ЗАРАЗЕНИОТ: (од џрвoиџ чин) А кога да дојдам пак, докторе? (Се облeкува заг џараваноџ.)

Д-Р ГАЛЕН: За две недели, да видам до кај е, овај... А после тоа нема ни да треба... *(Ја отворва вратата.)* Следен!

(Влеѓува БАРОН КРОГ, свој брадосан, во ѝишачки ѝарџали.)

Д-Р ГАЛЕН: Повелете.

БАРОН КРОГ: Докторе, имам бела болест –

Д-Р ГАЛЕН: Кошулата долу – Да видам... само побргу, човече –

Д-Р ГАЛЕН: *(зема шѝриц)* Добро, значи сега – како најлесно ќе го добиеме она што го сакаме?

БАРОН КРОГ: - Па, не знам. Мене парите ми се обично прв избор. И најделотворен. Можам да ви понудам... само еден куп пари; и тоа, што би рекле вие... понуда на место. Дваесет... триесет милиони за само еден живот!

Д-Р ГАЛЕН: Толкав, ви е, значи... стравот од бела болест? *(Исѝрскува дел од лекоѝ низ шрицоѝ.)*

БАРОН КРОГ: ... Токму така.

Д-Р ГАЛЕН: Жал ми е, навистина... *(Му се ѝриближува на Бароноѝ со шѝрицоѝ в раце.)* Нели можете... да го сопрете производството на оружје и муниција?

БАРОН КРОГ:... Не можам.

Д-Р ГАЛЕН: Ау, ова не било баш лесно... А, што друго можете да ми понудите?

БАРОН КРОГ: ... Само пари.

Д-Р ГАЛЕН: Епа, гледате дека не можам – *(Го остѝава шѝрицоѝ на масаѝа.)* Што ќе им правам, ви се молам, што ќе им правам на парите, овај –

БАРОН КРОГ: Значи, ништо од терапијата?

Д-Р ГАЛЕН: Ништо, жал ми е – облечете се.

БАРОН КРОГ: Значи, тука е крајот, Господе... Исусе Христе, сине божји!

Д-Р ГАЛЕН: Не, пак ќе навратите тука.

БАРОН КРОГ: *(се облекува зад ѝараваноѝ)* Да не... треба пак да дојдам?

Д-Р ГАЛЕН: Да, да. И на излезот ви пишува, колку чини лекарскиов преглед.

БАРОН КРОГ: *(излежува, се зайеѝлува.)* Докторе, мене не ми изгледате... баш толку наивен.

Д-Р ГАЛЕН: Кога ќе размислите – вратете се. *(Ја оѝвора враѝаѝа.)* Следен!

ЗАВЕСА

Петта слика: *Кабинеѝоѝ на Маршалоѝ.*

АЃУТАНТОТ: *(влежува)* Господин барон Крог.

МАРШАЛОТ: *(ѝишува на рабоѝнаѝа маса)* Нека влезе.

(Азуѝанѝоѝ го воведува Барон Крог и заминува.)

МАРШАЛОТ: *(ѝишува)* Седнете си, драг Бароне. Само минута. *(Го остѝава ѝенкалоѝо.)* Па, другар, чекам извештај. Од седење, Бароне. Ве викнав оти сакам од ваша уста да чујам – како стоиме?

БАРОН КРОГ: Се трудиме колку што можеме и не можеме, Ваша Екселенцијо. Ги разгледавме сите можности –

МАРШАЛОТ: Резултати? –

БАРОН КРОГ: Уште треба работа. Осумдесет тешки тенкови дневно –

МАРШАЛОТ: Место предвидените шеесет и пет?

БАРОН КРОГ: Да. Понатаму, седумстотини ловци дневно, сто и дваесет бомбардери – тука би можеле со поголем капацитет. Не произведуваме само за нас –

МАРШАЛОТ: Точно. Понатаму?

БАРОН КРОГ: Во муниција растураме. Предаваме 30 посто повеќе од побарувачката на генералштабот –

МАРШАЛОТ: Плин Ц?

БАРОН КРОГ: Во изобилие. Вчера нè стрефи еден малер – Ни прсна во една хала вентилот –

МАРШАЛОТ: Колку мртви?

БАРОН КРОГ: Сите. Четириесет жени и тројца мажи. Смртта настапи – веднаш.

МАРШАЛОТ: Тажно, а инаку одличен резултат. Ви благодарам, Бароне.

БАРОН КРОГ: Ви благодарам Ваша Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: Значи, сега засега, сè оди по план –

БАРОН КРОГ: Да, Ваша Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: Знаев, дека можам да се потпрам на вас. Инаку, како е внукот?

БАРОН КРОГ: Фала на прашањето, Ваша Екселенцијо, здрав и жив е.

МАРШАЛОТ: Ќерка ми од уста не го вади. По сè ми изгледа, другар, овие нашиве... ќе нè посватат, не?

БАРОН КРОГ: (*сџанува*) Голема чест е тоа за мене, Ваша Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: (*сџанува*) А за мене уште поголема, Бароне; оти, без вас немаше да бидам ова што сум – такви работи до гроб не се забораваат, пријателе.

БАРОН КРОГ: Тоа го чувствував како должност, Ваша Екселенцијо. За татковината све... и во интерес на комбинатот.

МАРШАЛОТ: (*му ѝпријдува*) Ви текнува, Бароне, како си подадовме рака, пред... да удрам со војска на владата?

БАРОН КРОГ: Како не, Маршале, кај се забораваат такви работи.

МАРШАЛОТ: Кога е така, пријателе, дајте си рака... за уште поголеми и пославни походи. (*Му ѓи ѝодава обете раце.*)

БАРОН КРОГ: (*се ѝовлекува*) – Немојте, Ваша Екселенцијо, не можам.

МАРШАЛОТ: Зошто?

БАРОН КРОГ: Заразен сум, Ваша Екселенцијо.

МАРШАЛОТ (се сејнува) Господе Боже! – Бароне – бевте кај Сигелиј –?

БАРОН КРОГ: Бев.

МАРШАЛОТ: И –

БАРОН КРОГ: Ме прати... кај Гален. И таму отидов.

МАРШАЛОТ: И, што рече Гален?

БАРОН КРОГ: Дека може да ме излечи за две недели –

МАРШАЛОТ: Фала му на Бога! Ми падна камен од душата – Ајде, другар, ќе ви помине ко’ на куче!

БАРОН КРОГ: Само ако му исполнам еден услов.

МАРШАЛОТ: Исполнете му, сè што сака! Ви наредувам – Без вас, Бароне, мафни е работата; колку сака нека чини – А чекајте, кој е условот?

БАРОН КРОГ: ... Бара, да го сопрам производството на воени материјали.

МАРШАЛОТ: - Зар? Море, да не не е со сите тој Гален.

БАРОН КРОГ: Е, тоа го бара. Жими очите ваши, Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: А зошто не жими вашите?

БАРОН КРОГ: Видете, Маршале, јас на ова гледам малку поинаку.

МАРШАЛОТ: Бароне, не може да ни ја прекинете доставата –

БАРОН КРОГ: Технички може, Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: Ама политички не може. Како знаете убедувајте го Гален, нека попушта таму –

БАРОН КРОГ: Единствен услов му е... мир.

МАРШАЛОТ: Море си игра со оган тој! Ќе му се тресиме на еден... утописта! Видете, Бароне – велите, за две недели ќе ве излечи? Еве, на пример, за тие две недели нека помирува производството – навистина, ова го вела со

тешко срце, ама нека му биде! Ќе изјавиме, дека тоа е нашиот мировен гест – наш обид на маса да ги разрешиме политичките разлики – сето ова ради вас, Бароне. И, штом оздравите –

БАРОН КРОГ: Фала многу, Екселенцијо. Ама, предлагате многу нефер игра.

МАРШАЛОТ: Другар, во војна никој не игра фер.

БАРОН КРОГ: Екселенцијо, ноќва решив... да го прифатам условот.

МАРШАЛОТ: Бароне, не сте токму!

БАРОН КРОГ: Од стравот ми е, Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: А, се плашите – ?

(*БАРОН КРОГ немоќно ѝи крева раменициџе.*)

МАРШАЛОТ: (*седнува на маса*) Значи... го обравме бостанот сега.

БАРОН КРОГ: Да знаете само, Маршале... колку е гадно кога... ќе му влезе на човека стравот под кожа... Ауу!... Цело време ми се врти в глава една слика... како пиштам од зад решетки... помагај, Господе! Господе, смилуј се –

МАРШАЛОТ: Ве сакам, Бароне. Како брат те имам, човече. Што да ти правам, кажи?

БАРОН КРОГ: Дајте мир, Екселенцијо, давајте мир! Спасете ме мене, сите нас... (*Коленичи*) Маршале, помагајте!

МАРШАЛОТ: (*сџанува*) На нозе, Бароне!

БАРОН КРОГ: (*се исџрава*) Се извинувам, Маршале.

МАРШАЛОТ: Бароне, под итно зголемете го производството. Од резултатите не сум задоволен. Уште треба, уште, разбирате?

БАРОН КРОГ: Како ќе наредите, Ваша Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: (*му џријдува*) Дајте си рака за ова.

БАРОН КРОГ: Немојте, Маршале! Заразен сум!

МАРШАЛОТ: Не се плашам, Бароне. Штом се исплашив, од мене водич не бидува. Раката, Бароне!

БАРОН КРОГ: *(колебливо му ја ѓодава раката)* Маршале... како ќе наредите.

МАРШАЛОТ: Ви благодарам, Бароне.

(Барон Крог се одвлечкува надвор)

МАРШАЛОТ: *(свои)*.

АЃУТАНТОТ: *(се ѓојавува на враќа)* Повелете, Ваша Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: Донесете го д-р Гален.

ЗАВЕСА

Шеста слика: *Повторно кабинетот на Маршалот.*

АЃУТАНТОТ: *(на враќа)* Доктор Гален.

МАРШАЛОТ: *(ишува)* Внесете го.

(Аѓутантот го внесува Д-р Гален. Обајцата стојат на враќа.)

МАРШАЛОТ: *(ишува. По крајко)* Д-р Гален?

Д-Р ГАЛЕН: *(избезумен)* Повелете, господине советник.

АЃУТАНТОТ: *(иивко го ѓојрава)* Ваша Екселенцијо.

Д-Р ГАЛЕН: Значи, Ваша Екселенцијо, овај –

МАРШАЛОТ: *(сеуште ишува)* Поблизу.

Д-Р ГАЛЕН: Во ваша служба, господине... Ваша Екселенцијо. (*Оди еден чекор напред.*)

МАРШАЛОТ: (*џо остѧава ѧенкалоџо и џо измеркува Гален*) Сакав да ви честитам, Галене, за вашиот успех при лечењето на белата болест. Од сите страни... стигаат вести... за вашите резултати. (*В рака зема ѧајка со документиѧи.*) Сè е документирано, докторе. Да заплаче човек од радост.

Д-Р ГАЛЕН: (*збунетѧ и ѧроѓнатѧ*) Ви благодарам, господине... Ваша Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: Ви подготвив еден проект – Имено, сакам болницата Свето Тројство да ја преиначам во државен институт за борба против Ченговата болест. А вие, Галене, да влезете таму како примариус.

Д-Р ГАЛЕН: Ама... тешка работа, господине... Ваша Екселенцијо, видете, јас веќе имам огромна клиентела, овај... Извинете, не можам.

МАРШАЛОТ: Драг Галене, ова сметајте го за наредба.

Д-Р ГАЛЕН: Да беше друга ситуацијата, Екселенцијо, со радост ќе прифатев... ама, кај можам јас да давам наредби... си има луѓе, родени за тоа...

МАРШАЛОТ: Добро, тогаш вака ќе направиме. (*Го ѧоѓледнува Аџуѧанѧоѧѧ, а овој излеѓува.*) Значи, вие одбивте да го лекувате Барон Крог.

Д-Р ГАЛЕН: Тоа, никако, ви се молам. Само... му дадов јасен услов –

МАРШАЛОТ: Знам. Галене, Барон Крог ќе го излечите – а на условите ќе заборавите.

Д-Р ГАЛЕН: Жалам, навистина, господине... Ваша Екселенцијо... ама не можам тоа. Јас... инсистирам на условот што –

МАРШАЛОТ: Докторе, постојат низа мерки за да се принудат луѓето на послушност.

Д-Р ГАЛЕН: Видете, ако е за тоа, слободно затворете ме, само –

МАРШАЛОТ: Добро. (*Посеѓа ѧо свончетѧо.*)

Д-Р ГАЛЕН: Немојте, господине, ве молам! Еден куп пациенти имам – ако ме затворите, исто како да сте ги убиле!

МАРШАЛОТ: (*žo ūuſhīa svonchetšo*) Нема да ми биде првпат да газам преку трупови. Само, ај пак размислете. (*Сīанува и му ūријгува.*) Човече, вие мора да сте или забеган, или херој некаков.

Д-Р ГАЛЕН: (*се ūрџа*) Извинете, не – за херој уште има леб да јадам; додуша, сум бил и во војна... како лекар... и кога видов каква кланица е тоа... толкумина здрави луѓе, овај –

МАРШАЛОТ: Докторе, и јас сум бил на војна. Ама, јас гледав патриоти, што се борат за татковината. А назад ги вратив победници.

Д-Р ГАЛЕН: Да де, баш тоа. Јас, пак, ги гледав тие... што не ги вративте дома. Ете ја цела разлика, господине... Ваша Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: А, во какво својство бевте таму?

Д-Р ГАЛЕН: (*шројка со чевлише*) Како асистент лекар во триесетисеста пешадиска, маршале.

МАРШАЛОТ: А, одлична дивизија. – Медал, добивте?

Д-Р ГАЛЕН: Златен крст со меч, маршале.

МАРШАЛОТ: Браво. (*Му ūогава рака.*)

Д-Р ГАЛЕН: Ви благодарам, маршале.

МАРШАЛОТ: Не е проблем. Ајде, одете сега кај Баронот.

Д-Р ГАЛЕН: - Јас, пак, ќе ве молев да ме притворите за граѓанска непослушност.

(*Маршалот крева раменици и свони.*)

(*Влеѓува Аѓушаншот.*)

МАРШАЛОТ: Притворете го д-р Гален.

АЃУТАНТОТ: Како ќе наредите, Ваша Екселенцијо. (*Му ūријгува на Д-р Гален.*)

Д-Р ГАЛЕН: Ве молам, немојте!

МАРШАЛОТ: Зошто да не?

Д-Р ГАЛЕН: Може ќе ви затреbam – и вас лично.

МАРШАЛОТ: Мене не ми требате. *(На Аѓушаншои.)* Ништо. Излезете.

(Аѓушаншои излеѓува.)

МАРШАЛОТ: Седете, Галене. *(Сегнува до неѓо.-Маршалот)* Добро, како да ѝ се објасни на црпка како вас! Видете, човече, јас за Барон Круг сè ќе направам. Тој е благороден човек – и мој единствен пријател. Најтешко е да си диктатор... цел живот самотнички го тераш. Како човек... ви зборувам. Ајде докторе, пуштете срце! Вака со години не сум молел некого.

Д-Р ГАЛЕН: Е сега, во мисла ме ставивте... јас, со задоволство би... Видете, а да удрам и јас една молба?

МАРШАЛОТ: Не доаѓа предвид.

Д-Р ГАЛЕН: Ве молам, Ваша Екселенцијо, само да ме ислушате... Голем државник сте, неизмерно моќен... Можеби ви ласкам, ама – што е така, така е... Видете, кога би понудиле вечен мир... На сите ќе им олесни! Оти, цел свет вас ви се тресе... заради вас, и другите се вооружуваат... Да прогласите мир, веднаш би се смирила ситуацијата, овај...

МАРШАЛОТ: - За Баронот зборувавме, докторе.

Д-Р ГАЛЕН: Точно... Само вие можете да го спасите... и него, и сите заразени на светов. Само вие изјавете, дека барате да се воспостави мир... што ќе се загарантира со меѓународна спогодба... и толку треба. Ајде, Ваша Екселенцијо, само од вас зависи! Ко' Господ ве молам, не оставајте ги болните на цедило! А за Баронот, и мене ми падна жал... ајде, ако не друго, барем заради него...

МАРШАЛОТ: Баронот не може да ви го прифати условот.

Д-Р ГАЛЕН: Ама вие, господине, можете... вие, ако сакате, и планина поместувате!

МАРШАЛ: Никако, рабирате!? Како на мало дете да му објаснувам! Мислите, јас се прашувам дали ќе има војна или мир? Јас се водам само по интересите на мојот народ. Ако ми посака народот војна... јас сум должен да го подготвам.

Д-Р ГАЛЕН: Море... да не бевте вие... народот немаше да помисли на војна.

МАРШАЛ: Е, немаше. Не ќе беше способен. Ќе немаше кој да го подготви. И ќе беше слеп и глув за своите сопствени сили – и можности. Но фала му на Бога, денес е освестен; а јас јас слушам неговата волја –

Д-Р ГАЛЕН: - која вие самиот ја создадовте.

МАРШАЛ: Точно. Му ја разбудив волјата за живот. Вие сметате, дека мирот е подобар од војната. Јас сметам, дека војната е подобра од мирот. И јас морам да го подготвам народот за победата.

Д-Р ГАЛЕН: Додуша, и за падот.

МАРШАЛ: Во војна нема падови. Само крвта на борецот може од парче земја да направи татковина. Само со војна од луѓето бидува народ, од мажите јунаци –

Д-Р ГАЛЕН: – и мртви. Богам, во војната се изнагледав мртви, а –

МАРШАЛОТ: Е, таков ви е занаетот, докторе. Јас во мојов занает сум гледал сè јунак до јунак.

Д-Р ГАЛЕН: Знам, знам, тие што беа назад, Екселенцијо. Ние в ровови не бевме баш толку храбри.

МАРШАЛОТ: Тогаш, зошто ве одликуваа?

Д-Р ГАЛЕН: А, тоа ... па онака, преврзував ранети.

МАРШАЛОТ: Е, затоа. На фронтот, така?. Ете, тоа не е храброст?

Д-Р ГАЛЕН: Па, не е. Јас...како доктор. Секој човек треба...

МАРШАЛОТ: Слушајте ме сега, та и вие, и мирот ваш: зошто, со кое право ова ни го правите? Кажете, да не ви е тоа ... наложено?

Д-Р ГАЛЕН: Не сфаќам.

МАРШАЛОТ (*му шейнува*): Ве прашувам, да не сте на виша мисија?

Д-Р ГАЛЕН: Каква мисија, што ви е вас. Јас, ете, како обичен човек, за да...

МАРШАЛОТ: Епа, не смеете така, докторе. Без директива кај смеете така...
Мора да има виша сила, што ќе ви нареди –

Д-Р ГАЛЕН: Каква сила?

МАРШАЛОТ: Бог. Мене Бог ме овласти, човече; инаку немаше да...

Д-Р ГАЛЕН: ...да водите војна?

МАРШАЛОТ: Точно. Во име на народот –

Д-Р ГАЛЕН: – чии чеда ќе паѓаат в битка –

МАРШАЛОТ: – и ќе станат јунаци. Во име на народот –

Д-Р ГАЛЕН: – чии татковци и мајки ќе ги сотре чума –

МАРШАЛОТ (*сџанува*): За нив ич не ми е гајле, докторе. Од нив војници не бидуваат. Само, не знам, како досега не сум дал да ве притворат.

Д-Р ГАЛЕН: (*сџанува*) Значи, ми наложувате –

МАРШАЛОТ: Да го излечите Баронот. Потребен ѝ е на татковината.

Д-Р ГАЛЕН: Добро... нека се јави Баронот кај мене, овај...

МАРШАЛОТ: - и да ви го исполни условчето, не?

Д-Р ГАЛЕН: Токму така, Ваша Екселенцијо. Нека ми го исполни... условчето.

МАРШАЛОТ: Уште не ви дојде умот? Штом е така – (*Оги кон масаџа. Тоѓаш зазвонува телефонот. Ја крева слушалката*) – Да, маршалот лично. – Молам?! Аха. А како – Кога тоа? – Оф леле. Ви благодарам. (*Ја сџуштиа слушалката. Засијнаџо.*) Па, слободни сте. Фала му на Бога, пред пет минути... Барон Круг се застрелал.

ЗАВЕСА

ЧИН ТРЕТИ
МАРШАЛОТ

Прва слика: *Кај Маршалот.*

МАРШАЛОТ: Значи, во главни црти –

МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА: - се шири противвоена пропаганда. На пример, англискиот печат... Англичаните отсекогаш смртно се плашеле од болести. На владата ѝ поднеле петиција потпишана од милиони –

МАРШАЛОТ: Така нека биде. Нека им слабее државата. Понатаму!

МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА: Само нажалост, овојпат за мир се залагаат и највисоките кругови; и еден кралски двор се –

МАРШАЛОТ: Знам.

МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА: Се заразила тетката на Нејзиното Величество, и сега оваа се плаши од белата болест небаре од ѓавол; - Велат, кралот спремал покани до сите влади, за светска конференција за мир –

МАРШАЛОТ: Ова многу не ме радува. Нели може пред време да се интервенира – ?

МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА: Тој воз веќе ни отиде. Целата светската јавност е категорично против каква и да е војна. Поради стравот од зараза. Не ги интересира веќе политика, им треба лек, заштита некаква – Се шират гласини, и кај нас веќе се зборува со пола уста – да не речам антимилиитаристички. Велат, поарно здравје, отколку медали –

МАРШАЛОТ: Идиоти! А толку се подготвувавме – Ваква предност нема да имаме секој ден! Само, ваквото расположение за брзо ќе спласне, не?

МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА: Екселенцијо, за таа работа не можам да ви гарантирам. На младите крвта им врие в глава, за вас и рацете в оган би ги клале; ама меѓу старите се шири страв и недоверба –

МАРШАЛОТ: Младите ми требаат мене.

МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА: Точно, ама постарите се... економски послни. Плус, сите клучни позиции и високата управа се кај нив в раце... А

во случај на војна, баш тоа може да нè сопне. Значи, најголем приоритет е да се неутрализира јавноста –

МАРШАЛОТ: А добро, со што?

МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА: Веднаш принудете го докторот да го даде лекот.

МАРШАЛОТ: Видете, него и на бесилка да го ставите, толку чини. Го знам како диши.

МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА: Па добро, постојат начини да се изврши притисок –

МАРШАЛОТ: - само што, од нив најчесто се умира. Не, фала; не можеме да си дозволиме негативен публицитет.

МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА: Тогаш, не ни преостанува ништо, освен... да им ја прифатиме понудата за мир –

МАРШАЛОТ: - и да ни отиде предноста на гладно срце. Тоа, бришете го.

МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА: Или, да се удри брзо, пред да ги зацврстат позициите. Со други зборови –

МАРШАЛОТ: - да се удри веднаш. Во најслабата точка. А повод за воена интервенција –

МИНИСТЕРОТ ЗА ПРОПАГАНДА: - ќе најдеме дури да трепнете.

Противдржавен заговор, уставна провокација, што ви душа сака. При првата прилика им уфрламе едно атентатче – па ќе изапсеме сè што мрда и лае, нека се крене големата во печатот. И ќе видите, има да плачат за војна – Патриотската еуфорија е загарантирана – доколку не е доцна.

МАРШАЛОТ: - Ви благодарам. Знаев, дека можам да се потпрам на вас. – Конечно! Господе, конечно го водам стадото кон слава!

Втора слика: *Од зад сџуштената завеса се слуша воен марш со тџруби и барабани, тџриџушван од сè тџогласните овации на тџолтата.*

*Завесаѿа се крева. Кабинеѿоѿ на Маршалоѿ. На оѿворениѿоѿ балкон,
Маршалоѿ се обраќа на ѿолоѿаѿа. Во кабинеѿоѿ се КЕРКАТА на
Маршалоѿ и Младиоѿ Барон КРОГ во војничка униформа.*

МАРШАЛОТ: *(на ѿолоѿаѿа)* – Во овој момент, додека нашите сребрени летала сејат помор по градовите на нашите смртни непријатели – *(Еуфоричен извик.)*, сакам пред својот народ да дадам отчет за најтешката моја одлука. *(Да живее маршалоѿ! Слава му!)* Точно дека поведов војна, ја поведов ненадејно. Така постапив, за да ги поштедам оние илјадници животи на вашите деца, коишто токму во овој миг ја добиваат својата прва битка, со што ќе го лишат непријателот од секаква можност да се соземе по првиот удар. А сега, ве собрав за да ја побарам вашата согласност – *(Див крик: Да! Да! Согласни сме! Да живее Маршалоѿ!)* Точно е и дека тргнав во бој без никакви преговарања со она мизерно државиче, која мислеше, дека ќе може неказнето да го провоцира и навредува овој велик народ – *(Толоѿаѿа викнува ѿорчливо.)* и преку криминалци-платеници да ги повредува нашиот поредок и интегритет. *(Толоѿаѿа реви: Убијте ги! Право на нив! Предавници! За нив бесилка!)* Тишина, молам! Со викање од вакво зло нема да се избавиме! Патот се протега пред нас: во брза, казнена експедиција, да се уништи државата, која свесно ни го загрозува мирот; да се уништи тој мал и ништожен народ, кој нема право на живот; да се уништат, па нека ги штити и Бог – а потоа, и другите велесили нека ги отворат картите! Вистина ви велам, не треба да се плашиме од никого! *(Гласни извици: Нема сѿрав! Да живее маршалоѿ! Да живее војнаѿа!)* Сигурен сум, дека ќе застанете зад мене. За вашата чест ги испратив нашите смели војски во бој. А за вас ќе му соопштам на целиот свет: Војна не сакавме, но ќе ја добиеме! Ќе ја добиеме, со божја волја – Ќе ја добиеме, *(се удира ѿо ѿради)* бидејќи, ние сме во право! ... Ние сме во право... *(Послабо)* Ние... сме во право... *(Гласни извици: Ние сме во ѿраво! Слава на војнаѿа! Слава на Маршалоѿ!)*

МАРШАЛОТ: *(влеѓува заѿеѿеравен, се удира в ѿради)* Ние сме во право... Ние сме во право... Ние сме... Јас...

КРОГ: *(му ѓријгува)* Што ви е, Екселенцијо?

ЌЕРКАТА: Што ти стана?

МАРШАЛОТ: За мене не се секирајте... Одете... *(Се удира в жради.)* Ние сме во право... Што е сега? *(си го оџеџлува каџуџоџ се чеша џо жрадиџе)* Ние... сме во право... *(Ја раскинува кошулаџа.)* Видете... е, овде...

КРОГ: Да видам! *(Крож и Ќеркаџа се наведнуваат над жрадиџе на Маршалоџ.)*

МАРШАЛОТ: Ништо не чувствувам... само, како мермер ладно...

ЌЕРКАТА: *(со жруџка на жрлоџо)* Ништо, тато... ништо немаш, не се загледувај –

МАРШАЛОТ: Пушти ме... *(Си жи најџџува жрадиџе.)* Ништо не чувствувам... ни олку...

ЌЕРКАТА: Ништо не ти е, тато... ќе видиш!

(Нагвор е сè џожласно: Маршалоџ! Маршалоџ! Маршалоџ!)

МАРШАЛОТ: Знам јас што значи ова. Оди, остави ме мене... Остави ме...

(Гласоџ се џовишува: Маршалоџ жо сакаме! Маршалоџ жо сакаме!)

МАРШАЛОТ: Сега! Идам. *(Си жо зайеџлува каџуџоџ.)* Ајде деца, ве молам одете! Нема смисла јас да ве задржувам... Што ќе правите овде.

(Маршалоџ жо сакаме! Маршалоџ жо сакаме!)

МАРШАЛОТ: Идам. *(Излежува на балконоџ, жорго исџравен, со ракаџа намесџена за џоздрав)*

(Еуфорични извици: Да живее Маршалоџ! Слава му! Да живее војнаџа!)

(Керкаџа ѓрѓнува да џлаче.)

КРОГ: Немој! Слушни ме, душо...

ЌЕРКА: Ама, Павле... види колку е сменет...

КРОГ: Знам, знам; ама, уште е рано за солзите. *(Го зема џелефоноџ, нервозно ѓо џрелисџува именикоџ, и сврџува број.)* Ало... Советникот Сигелиј? – Овде Крог. Веднаш доаѓајте, кај Маршалот. – Да, баш кај Маршалот... Бела дамка, да. *(Ја сџушџа слушалкаџа.)* Ве молам, Ана, не плачете!

(Извициџе се сѐ џоѓласни: Да живее Маршалоџ! Да живее војнаџа! Наџрег војско! Слава му!)

МАРШАЛОТ: *(се враќа од балконоџ)* Душава ми се полни... Празник е голем денеска. – Што е сега плачење!

КРОГ: Ваша Екселенцијо, си зедев за слобода да му се јавам на советникот Сигелиј...

МАРШАЛОТ: Одлично. Уште една бајачка да ми викнете, и оздравев. *(Мафнува со ракаџа.)* Туку, уште немаме... информации... во врска со... десантот?

(Надвор свири воениоџ оркесџар.)

МАРШАЛ: Ги слушате? Гледајте колку се радосни – е, ова веќе личи на народ! *(Џбарка џод каџуџоџ.)* Чудна работа... ладно, како мермер. Како мое не го чувствувам –

(Скандирааџ: Маршалоџ ѓо сакаме! Маршалоџ ѓо сакаме!)

МАРШАЛОТ: Идам, еве... идам... (Со мака трѣнува накај балконоѝ.)

КРОГ: Дозволете, Ваша Екселенцијо. (Испирчува на балконоѝ и дава знак, да се смири шолѝаѝа.) Неговата Екселенција Маршалот ви заблагодарува за присуството. А сега ќе се врати на работа.

(Да живее Маршалот! Да живее војната! Слава му!)

МАРШАЛОТ: Добар дечко... На стариот се истерал. (Сегнува.) Кутри Барон Крог! За гревота...

КРОГ: (се враќа од балконоѝ) Ќе ве замолам, Ана – (Покажува на прозорецот. Заедно ги спуштаат мешките завеси и едниот ја ѝали столната ламба. Се ѝтанува хмурно и шивко, со исклучок на ѝењето и маршот, кои шонаѝ во ѝозагинаѝа, ѝрижушени.)

МАРШАЛОТ: Ете. Како во болница да сум.

ЌЕРКАТА: (му сегнува на ноѝа) Ќе оздравиш. Ќе викнеме светски доктори да те лечат. Ајде тато, легни си –

МАРШАЛОТ: Какво легнување, какви болештини. Војна имам за водење. Да видиш кога ќе излезам на фронт, и болеста ќе се исплаши – Само сега, дури сме сами... да си дадам малку одмор. Од возбуда ми е. Што убаво е, да си се повлечеш во темно... и некој само да оди по тебе, не?... Море ајде, не сум толку ниско паднат; војна имам за водење... Само нека стигнат вести! – Слушате, како пејат? Исто како... на фронтот.

КРОГ: Ако ви смета, Ваша Екселенцијо –

МАРШАЛОТ: Не, нека свират, оставете ги. Сега, и знамиња ќе развејат по градот... Треба да сум надвор... сите да ме видат... и да им кажам, дека ние сме во право, ние... (Се удира в ѝради.)

ЌЕРКАТА: Немој, тато! Не мисли сега на тоа!

МАРШАЛОТ: Како да не мислам, ќерко. Да видиш, кога ќе се враќаме

победници со војската дома... Ти не паметиш, кога ги враќав војниците од последната војна. Мала беше, не? Ама, сега ќе видиш – ќе скокаш од радост! Павле, не знаете колку значи една војна! За маж најголема чест е – да удри на вистинското место! Само одоколу! Пратете им десет корпуса –

АЃУТАНТОТ: *(на враќа)* Пристигна господинот советник Сигелиј. Да го доведам?

МАРШАЛОТ: Што е сега?... Што сака?

ЌЕРКАТА: Пратете го... директно в спална.

АЃУТАНТОТ: Примено. *(Излежува.)*

МАРШАЛОТ: А, јасно, јасно. Ми викнавте врвно докториште, не?... *(Сџанува.)*
Штета. Со вас ми беше поубаво.

ЌЕРКАТА: *(џо носи ѓо враќајќа)* Не плаши се, тато.

МАРШАЛОТ: Молам? – Од ништо немам страв, ќерко, маршал сум. И си имам... завет од бога. *(Излежува.)*

(Тишина. Се слуша само маршој однаговор.)

КРОГ: Плачи, Ана, исплачи се! Сега можеш!

ЌЕРКАТА: Не знам, Павле – Може навистина има завет од Бога – Може ништо нема да го стрефи!

КРОГ: - Ана, биди реална! Толку напреден стадиум... Не знам, како е можно, претходно ништо да не сетил?

ЌЕРКАТА: Па... тој на себе и не мислеше... Ни на крај памет... *(Лија, ѓојќирена на каминој.)*

КРОГ: Ана, вечер заминувам в касарна.

ЌЕРКАТА: Добро, нели не си обврзан –

КРОГ: Од нашата фамилија никој не останал должен. Глупава традиција, не?

ЌЕРКАТА: Ајде, нема војната да трае со години! Нели рече тато, за некој ден –

КРОГ: Најверојатно. Во секој случај... некое време ќе треба да бидеш сама.

Стисни заби, Ана.

ЌЕРКАТА: Ќе стиснам.

АЃУТАНТОТ: *(влеѓува)* Пристигна итна телеграма.

КРОГ: Оставете ја на работната маса.

АЃУТАНТОТ: Ви благодарам. *(Ја осџава џелеѓрамаџа и заминува.)*

ЌЕРКАТА: Павле... што да правам, кажувај?

КРОГ: Момент. *(Оди до масаџа и ја чита џелеѓрамаџа.)* Извини, не треба јас да читам, ама... Не е можно! Мал народ, а ваму –

ЌЕРКАТА: Што вели?

КРОГ: Почнале да се бранат. Спонтано. Нападот е воглавно успешен, но десантот на главниот град не успеал. Таму ни собориле осумдесет летала... Тенковите наишле на силен отпор на самоти граница –

ЌЕРКАТА: И, што значи ова?

КРОГ: Па, губење време. Само, во меѓувреме може да добијат засилување, сфаќаш? Татко ти на картата, дека со еден удар ќе заврши работа – А еве, веќе две од големите ни даваат ултиматум – Веќе се мобилизирале. Господе, дури да трепнеш! Три, па четири... пет ултимати одеднаш –

ЌЕРКАТА: Значи... не е баш на арно, не?

КРОГ: Воопшто не е на арно.

ЌЕРКАТА: Што викаш, да му кажеме?

КРОГ: Мораме. Не плаши се, мала, маршалот е карпа-човек – Таквите ко' него не ги ломи едно кашличе. Ќе видиш, а застане пред мапите, и болеста ќе се исплаши од него... Голем војник е. И на стрелање да го пратиш, око нема да му трепне...

(Внаџре се довлечкува Маршалоџ во ноќна сџална.)

МАРШАЛОТ: *(цимоли)* Исусе, сину божји... Господе... Боже, што си на небеси!...

ЌЕРКАТА: Тато!

КРОГ: *(ЃриЃрчува кон неЃо)* Ваша Екселенцијо, немојте така – *(Го влече кон фоШелјаЃа.)*

МАРШАЛОТ: Надвор! Излегувајте! Ќе ми помине... ко' на куче... Господе, Исусе Христе... Уште шест недели... Само шест недели, велеше докторчето – И крај нека има... Господе Боже, крај нека има! Човек не знае какви маки се ова! Дури него не го стрефи... Господе, смилуј се!

КРОГ: *(И' дава до знак на Ана, да му ја ЃреЃушии сиЃуацијаЃа нему)* Ваша Екселенцијо, стигнаа вести од фронтот.

МАРШАЛОТ: Молам?... Остајте ме на мира, не можам сега да... Сите надвор, да ве нема! Нели гледате, дека...

КРОГ: Екселенцијо, лоши вести.

МАРШАЛОТ: Зар? – Дајте да видам! *(Ја вчаЃува ШелеЃрамаЃа и молкум ја Ѓроучува)* Ова е, значи... друга ситуација. *(СШанува.)* Повикајте го... не, никого не викајте. Ќе издавам наредби само во писмена форма. *(Седнува на рабојнаЃа маса.)*

(КроЃ засШанува Ѓокрај неЃо. ЌеркаЃа сЃои здрвена и се моли.)

(Однадвор се слуша Ѓесна.)

МАРШАЛОТ: *(Ѓишува забрзано)* Да се мобилизираат матурантите!

КРОГ: *(Ѓо зема лисЃоиШ)* Јасно, Ваша Екселенцијо!

МАРШАЛОТ *(Ѓишува, дури не му се испроши ЃенкалоЃо. КроЃ му Ѓодава друЃо)* Ова, на располагање на авијацијата.

КРОГ: *(Ѓо зема лисЃоиШ)* Јасно, Ваша Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: А ова – *(ЧкрЃа избежумено.)* Не, не може така. *(Го кине лисЃоиШ, Ѓо ЃуЃка и Ѓочнува друЃ.)* Ова мора поинаку – *(Пишува и ЃовЃорно Ѓрекинува.)* Не. Чекајте, момент. *(ПаЃа со ЃлаваЃа на маса.)*

(Кроѓ збунетио ја погледнува Ана.)

МАРШАЛОТ: - Господе, смилуј се! Господе, смилуј се!

КРОГ: Ваша Екселенцијо, чекам да наредите.

МАРШАЛОТ: *(ја поведува знаменото)* Сега, одма... *(Ситанува и се влече кон средина на сцената)* Значи, наредувам... Аничке, утре... утре ќе застанам на чело на војската. Лично јас ќе комаднувам... Тоа ми е заветот од Бога. А по победата... ќе марширам напред, на коњ...

(Одговорот се слуша воениот марш.)

МАРШАЛОТ: - на среде купишта бедни. И главниот град ќе им го освоиме. А кога ќе стигнам таму, на мене парче месо нема да остане, сето паднато... само очи ќе имам, и ќе ја поведем цела војска напред, јас – скелет, на бел коњ качен... Па ќе се провикнат луѓето: Да живее Маршалот! Неговата екселенција, Мртовецот!

(Керката почнува да шажи, со рацејте си го скрива лицето.)

КРОГ: Не зборувајте така, Маршале!

МАРШАЛОТ: Имате право, Павле... Немајте гајле, до тоа нема да дојде. Знам, што да правам. Утре... уште утре ќе застанам на чело на војската. Не во главниот штаб. Таму...само... ќе скапувам со генералите. Само, на чело на нападот... со сабја в раце... по мене, другари! По мене! А ако паднам... мора да паднам. Е, тогаш ќе си го одмаздат Маршалот... Ќе летнат ко' црни врани... Јуриш, другари! Напред бајонети! Јуриш, другари, победа или смрт! *(Се шутка по ѓради)* Наша е победата! Ние... ние... *(Се чепа по ѓрадијте)* Аничке! Аничке, страв ми е -

ЌЕРКАТА: *(му ѓријѓува, мајчински силна)* Немој, тато. Седни си овде, и не мисли на такви работи, може? *(Го „засаѓува“ во фошелјата.)*

МАРШАЛОТ: Добро, добро. Ама како да не мислам... кога... кога... со свои очи видов, горе, на клиника... Сакаше да стане човекот, да ми направи чест... и му... се откина, е олкаво парче месо... Господе Боже! Зар нема да ме помилуваш?

*(Кроѓ разменува еден поглед со Ќерката, кимнува и го зема шелефоној.
Пребарува ви именикој.)*

ЌЕРКАТА: *(Му ја разлаѓува ѓлавата на Маршалот)* Немој да мислиш на тоа сега, тато. Не те испуштаме толку лесно од раце. Ајде, ќе оздравиш. Ние сме тука. Ќе те излечат, мора, што ќе прават! Само кажи ми, дека сакаш да оздравиш –

МАРШАЛОТ: Сакам... Мора да ја добијам војната. Ако треба, со месеци ќе војнуваме! Ами, ако трае цела година... Господе!

КРОГ: *(врти шелефонски број)* Ало – д-р Гален? – Овде Крог, докторе, веднаш дојдете кај маршалот – Да, да... тешко болен. Само вие – Сфаќам, јасно. Условот ви е... да потпише мир. Да, ќе му порачам. Ве молам, останете на линија. *(Со раката го покрива микрофоној.)*

МАРШАЛОТ: *(сријува)* Никако! Мир не доаѓа предвид! Јас ја поведов војната. Назад нема – Тоа е за мене понижување – Павле, берете ум! Војната мора да се добие! Ние сме во право –

КРОГ: Не сме, маршале.

МАРШАЛОТ: - Знам, дека не сме, младичу; ама, пак си навивам за народот! Не зависи од мене, човече, од нив зависи... Во име на народот... Спуштете му, Павле, спуштајте; за својот народ... и животот го давам.

КРОГ: *(у' го поава шелефоној на Ана)* И, што потоа?

МАРШАЛОТ: Кога ќе умрам? – Момче, треба да сметаме на тоа, дека и јас сум смртник, не?

КРОГ: Ама, вие на тоа не сметавте. Никој не ќе може да ве замени – насреде војна. Се поставивте како единствен лидер – Без вас поразот ни е осигуран. Без вас ќе биде хаос. Бог нека ве чува од таквко нешто!

МАРШАЛОТ: Имате право, Павле – не смеам да заминам насреде војна. Прво морам да победам.

КРОГ: Ама, на војнава... шест недели ѝ се малку.

МАРШАЛОТ: Така е, малку се шест недели... Господе, што ми стори! Боже мили... немој да ме... еве, кажи што да правам, дај ми знак!

КРОГ: Спречете ја пропаста, маршале. Ете, тоа... тоа ви е сега задача. – Ана –

ЌЕРКАТА: *(на шелефон)* На линија сте, докторе? – Ќерката овде. Ќе дојдете? – Да, ќе го прифати условот. Не, уште нема изјавено, ама друго не му преостанува – Дури тогаш? И ќе оздрави? Добро, ќе му речам – *(Го ѝокрива микрофоноџ.)* Тато, дај барем вети му –

МАРШАЛОТ: Не. Спуштај ја слушалката, Аничке. Не можам. Ти наредувам.

КРОГ: *(смирено)* Извинете, Ваша Екселенцијо, ама морате да прифатите.

МАРШАЛОТ: Што да прифатам? Да го повикам овој –

КРОГ: Да го повикате.

МАРШАЛОТ: И да му потпишам мир на жими мајка, не? Да си ја вратам војската назад, така?

КРОГ: Да си ја вратите назад.

МАРШАЛОТ: И уште да се извинам... да сносам последици –

КРОГ: - Да сносит последици.

МАРШАЛОТ: Да си го понижам народот...

КРОГ: - Токму така.

МАРШАЛОТ: И, да си заминам, па дел по дел да си го присобирам штабот –

КРОГ: Да. Ама со мир да заминете.

МАРШАЛОТ: Нема шанси! Никако! Некој друг нека се јави! Ги има илје-милје од тие, што ми работеа зад грб, а сега ми се прават – Јас... ќе си го собирам штабот; а некој друг нека се понижува со мировни договори –

КРОГ: Ама, друг – не може да потпише, Ваша Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: Зошто?

КРОГ: Па, би дошло до граѓанска војна. Само вие смеете да ја повлечете армијата –

МАРШАЛОТ: Тогаш, нека гине народот – ко' мува без глава! Нека ме остават на мира... сами нека се сложат –

КРОГ: Ама, не ги учевте така, Ваша Екселенцијо.

МАРШАЛОТ: - Е тогаш, ми останува... само војничката должност. *(Се уйаишува кон враишаиша.)*

КРОГ: *(му зо поиречува иашои)* Немојте, Маршале.

МАРШАЛОТ: Молам? Сега, и животот морам да го живеам?

КРОГ: Морате, Екселенцијо. Барем додека... ја прекинете војната.

МАРШАЛОТ: Може и да сте во право, младичу – Аничке, добро ти е момчево, само некако многу мисли. А со тоа нема да дотера далеку –

ЌЕРКАТА: *(му ја доава слушалкаиша)* Ајде, тато –

МАРШАЛОТ: *(ја мейнува слушалкаиша)* Никако. Не можам. Не сакам. Нема веќе зошто да живеам.

ЌЕРКАТА: Те молам, тато! Заради сите болни –

МАРШАЛОТ: За болните, велиш – Аничке, имаш право: не се само тие тука – тука сме и ние, ние – болните! Нè има милиони болни на земјава – Точно, таму припаѓам – Погледни свету, погледни, пред тебе стои... маршалот на болните; не е веќе глава на војските, глава е сега на болниот народ – Од поход, од поход се враќаме ние – Во право сме биле, болесните ние; и сакаме, само милост – Дај Аничке! *(Ја зѐрайчува слушалкаиша.)* Ало, докторе. – Да,

лично. – Да. – Да. – Добро, кога ви велам, така е! – Добро. Благодарам. (*Ја сѝушѝа слушалкаѝа.*) Ја нагодивме. Ќе дојде... за некоја минутка.

ЌЕРКАТА: Фала му на Бога! (*Плаче од радосѝ.*) Ох, колку ми олесна, тато, да знаеш, Павле –

МАРШАЛОТ: (*ја ѓали ѝо косаѝа*) Тргни се – Не се плашиш од зараза? – Вака... само нека се смири ситуацијата, ќе одиме –

ЌЕРКА: Само ти оздрави –

МАРШАЛОТ: Да, да само здравје нека има. И, да го средам хаосов, не? Работа нè чека, Павле... Што се стори докторот! – Значи, да ја запрам офанзивата... и да ѝ соопштам на светската јавност... (*Ги вчаѝува ѝреѝходниѝе наредби од рабоѝнаѝа маса и ѓи ѝарчосува*) Штета, а каква војна можеше да биде...

ЌЕРКАТА: Ајде тато, доста се веќе војни. Само ти распушти ја армијата –

МАРШАЛОТ: Најголемата армија на светот... Историска армија. Дваесет години ја создавав...

КРОГ: А сега ќе создадете мир. Речете им на луѓето, оти Бог ве поучил –

МАРШАЛОТ: Бог... Да бев сигурен дека Бог го сака истово – па и ова може да биде завет божји, не?

КРОГ: Така е, маршале. Тоа е... велико дело.

МАРШАЛОТ: Дело со многу кал до колена, знам. И во дипломатија се разбирам, момче. Само, да поживеам уште некоја година... Штом има завет од Бога, на човека и од камен млеко му потекува... Мир, значи... Бог бара од мене мир – Повтори ми, Аничке, да слушнам како звучи.

ЌЕРКАТА: Бог бара од тебе мир.

МАРШАЛОТ: Види, не звучи лошо... Ете ми завет од Бога, не? Уште белава болест да ја сотреме – кој е како нас. Да создадеме мир: први меѓу сите народи – Навистина, долга и мачна работа нè чека, ама ако поживеам... Со божја помош, сè бидува! – Добро, кај е докторот, Аничке? Што се стори?

ЗАВЕСА

Трета слика: *Улица.*

*Толѝа луѓе со знамиња и шрансѝаренѝи. Песна. Скандирааѝ: Да живее
Маршалотѝ! Да живее војнатаѝ! Слава му!*

СИНОТ: *(од ѝрвиотѝ чин)* Сите заедно: Да живее војната!

ТОЛПАТА: Да живее војната!

СИНОТ: Со Маршалот напред!

ТОЛПАТА: Со Маршалот напред!

СИНОТ: Да живее Маршалот!

ТОЛПАТА: Да живее Маршалот!

(Колиѝе свираѝ, заглавени во шолѝаѝа.)

Д-Р ГАЛЕН: *(ѝрча со куфер в раце)* Побрзо пешки... Се извинувам... Ве молам,
тргнете се... ме чекаат...

СИНОТ: Викајте, сограѓани: Да живее Маршалот! Да живее војната!

Д-Р ГАЛЕН: Не! Никако војна! Не смее! Слушајте, луѓе, војна не смее да има!

ИЗВИЦИ: Што вели? – Предавник! – Шпион! – Бесилка за него!

Д-Р ГАЛЕН: Само мир! Пуштете ме – Одам кај Маршалот –

ИЗВИЦИ: Навреда за Маршалот! – Не пуштајте го! – Отепајте го!

(Разгневенатаѝа толѝа го заробува Д-р Гален во средина. Голема врева.)

(Толѝаѝа се раширува. На земи лежи Д-р Гален со куферотѝ ѝокрај неѓо.)

СИНОТ: *(ѓо клоца)* Станувај, стоко! Бришка, оти те –

ЧЛЕН НА ТОЛПАТА: (*клекнува над докторот*) Чекајте, луѓе. Овој испушти
душа.

СИНОТ: Уште поарно. Еден шпион помалку! Слава на Маршалот!

ТОЛПАТА: Да живее Маршалот! Маршалот! Мар-ша-лот!

СИНОТ: (*го отвара куферот*) Види, овој бил доктор! (*Ги криши шишенцајта со
леко и хази на нив*) Ете така! Да живее војната! Да живее Маршалот!

ТОЛПАТА: (*продолжува најред*) Мар-ша-лот! Мар-ша-лот! Сла-ва- му!

ЗАВЕСА

Превел: Диме Митревски

Прилеп, јули-август, 2010

Белешки:

- 1 Д-р Гален – името на ликот е инспирирано од еден од великаните на медицината во стариот Рим, **Клавдиј Гален (Claudius Galenus, 129г.н.е. – 199г.н.е)**, познат како **Гален од Пергам**. Водејќи се според Хипократовите начела во медицината (главно четирите течности), Гален дошол до доста значајни сознанија во рамките на медицинските дисциплини, како анатомија, физиологија, патологија, и др. (заб. на прев.)
- 2 лат. *Recidivus* – повторување, медицински термин. (заб. на прев.)
- 3 франц. „Наваму, драги колеги.“, англ. „Стигнавме, господа.“, герм. „Влезете овде, почитувани колеги.“
- 4 англ. „Одлично! Секоја чест, професоре! Одлично!“
- 5 герм. „Колку пријатно изненадување! Прекрасно!“
- 6 франц. Примете честитки и од мене, пријателе! Ова е чудо!
- 7 Иперит – вид хемиско оружје-гас, којшто се користел во Првата светска војна за масовни убивања; името го добива од истоимениот град во Франција, кадешто за првпат бил употребен. (заб. на прев.)

